

Донишкадаи идоракунии давлатии назди Президенти Тоҷикистон
Саволҳои имтиҳонӣ аз фанни «Фалсафа ва методологияи илм»
барои магистрҳо дар соли хониши 2019-2020
Кафедраи Фалсафа ва илҳои гуманитарӣ
Махмадҷонова М.Т тел 918-87-70-09

@1.Мафҳуми «фалсафаи илм» аз тарафи ӯ пешниҳод гардидааст:

- \$A) К.Е.Дьюринг;
- \$B) В.Гейзенберг;
- \$C) И.Лакатос;
- \$D) К.Поппер;
- \$E) Л.Клагес;

@2.Ибораи машҳури «китоби Олам ба забони математика навишта шудааст» ба кӣ тааллуқ дорад?

- \$A) Галилео Галилей;
- \$B) Иоанн Кеплер;
- \$C) Николай Коперник;
- \$D) Ҷордано Бруно;
- \$E) Исаак Нютон;

@3.Фалсафаи илм ҳамчун ҷараёни фалсафӣ хусусиятҳои фаъолияти илмиро таҳқиқ менамояд.Марҳилаи эҷод шудани фалсафаи илмиро нишон диҳед:

- \$A) Миёнаҳои қарни XIX эҷод шудааст;
- \$B) Ба давраи элинистии ташаккули фалсафаи атиқа рост меояд;
- \$C) Миёнаҳои ҳазорсолаи якуми то мелод;
- \$D) Ба вучуд омадани фалсафаи илм ба марҳилаи ҷаҳоруми инқилоби илмию техникӣ (охири қарни XX) мувофиқ меояд;
- \$E) Дар низоми натурфалсафаи замони Эҳё ташаккул ёфтааст;

@4.Назарияи маърифати илмиро чӣ меноманд?

- \$A) Эпистемология;
- \$B) Гносеология;
- \$C) Монадология;
- \$D) Феноменология;
- \$E) Онтология;

@5.Илм наметавонад характери деперсонификатсия дошта бошад.Яъне набояд илмиро берун аз манфиат, эҳтиёҷ ва ҳадафҳои олим ҷудо сохт.Мувофиқи андешаи ӯ донишандӯзии

шахсию хусусӣ ногузир фидокорию интеллектуалиро тақозо дорад. Ин концепсия дар ғносеология Ғарб ба кӣ тааллуқ дорад?

- \$A) Олими британи М.Полани;
- \$B) Файласуфи австриягӣ Л.Виттейнштейн;
- \$C) А.Уайтхед;
- \$D) В.П.Кохановский;
- \$E) В.С.Степин;

@6. Низоми кулли мантиқи шаклӣ, «фалсафаи аввалия», классификатсияи мафҳумҳо ва методи диалектикиро эҷод намуда, дар маърифати табиат онро муҳим донистааст:

- \$A) Арасту;
- \$B) Бенедикт Спиноза;
- \$C) Готфрид Лейбнитс;
- \$D) Рене Декарт;
- \$E) Фрэнсис Бэкон;

@7. Фалсафаи илм ҳамчун фан кай пайдо шуд:

- \$A) дар миёнаи асри XIX;
- \$B) дар қисми аввали асри ХУ111;
- \$C) дар қисми аввали асри XX;
- \$D) дар қисми аввали асри XIX;
- \$E) дар солҳои 20–ми асри XIX;

@8. Ҳадафи ин назария воқеият ва ҳақиқати ҳукмҳою андешаҳои илмиро ба воситаи санҷиши таҷрибавии он, муқаррар кардан аст. Ҳолати воқеии илм ба воситаи мушоҳида, ченкунӣ ва эксперимент муайян мешавад. Ин назария омилҳои таҳқиқоти мустақим (бевосита ба далелҳо ва фактҳои дохилӣ таъя намудан) ва ғайримустақимро (ба воситаи муқарраротҳои санҷидашудаи ғайрӣ) дар роҳи исботи ҳаққонияти илм ба эътибор мегирад. Аз калимаи латинӣ гирифта шуда, маънои «ҳақиқӣ» ва «анҷом медиҳам»-ро дорад:

- \$A) Верификатсия;
- \$B) Типологизатсия;
- \$C) Дедуксия;
- \$D) Фалсификатсия;
- \$E) Пролифератсия;

@9. Имконияти дар санҷишу таҷриба исбот сохтани ботилият ва дурӯғин будани муқаррароти илмӣ ва ё фарзияи илмиро меноманд. Аз калимаи латинӣ гирифта шуда, маънои ботил сохтанро дорад:

- \$A) Фалсификатсия;

- \$B) Корпускуляр;
- \$C) Дифраксия;
- \$D) Квазиэксперимент;
- \$E) Коррелятсия;

@10.принсипҳои ташкил ва нақшагирии таҳқиқоти илмӣ бештар дар ин соҳа анҷом дода мешавад:

- \$A) илмшиносӣ;
- \$B) гносеология;
- \$C) таърихи илм;
- \$D) илмсанҷӣ;
- \$E) сотсиологияи илм;

@11.Азбаски эҷодиёти илмӣ ҳамчун муносибати ҳақиқии инсон ба олам имконпазир аст, пас «то ҳамон ҳаде, ки табиатшиносӣ дар таркиботи худ илмро дар бораи инсон фаро мегирад, то ҳамон ҳад илм дар бораи инсон низ - табиатшиносиро фароғир аст: ин илми ягона хоҳад буд»:

- \$A) Карл Маркс;
- \$B) Фридрих Энгельс;
- \$C) Огюст Конт;
- \$D) Эрнст Мах;
- \$E) Фред Бон;

@12.Давраи аввали рушди фалсафаи илм кадом аст:

- \$A) позитивизм;
- \$B) герменевтика;
- \$C) сенсуализм;
- \$D) схоластика;
- \$E) технократизм;

@13.Субъекти илм - унсурҳои асосии он аст.Номгӯи мушаххаси онро муайян кунед:

- \$A) муҳаққиқи алоҳида, иттиҳоди олимон, коллективи олимон ва дар ҳадди охир кулли ҷомаа;
- \$B) Афсарон, хизматчиёни давлатӣ, шӯрои нависандагон, иттиҳодияи рӯзноманигон, Академияи фанҳо;
- \$C)Иттифоқи бастакорон, шоирону нависандагон, файласуфону рӯхониён;
- \$D) Корманди китобхона, роҳбалади сайёҳон, меъморон, мусаввирон ва иттиҳодияи олимону рӯзноманигорон;
- \$E) Ҳунарпешаҳои театр, хизматчиёни идораи давлатӣ, муаллимон, аспирантҳо ва унвонҷӯён;

@14. Манзараи олам дар асоси назарияҳои бунёдии илмӣ, дар ҳадди инкишофи амалияи ҷамъиятӣ ва маърифат эҷод мегардад. Марҳилаҳои ивазшавии манзараи илмии олам чунин аст:

\$A) Манзараи табиатшиносии илм (қабл аз ҳама физика), ки дар заминаи механикаи классикӣ эҷод шуд, электродинамика, механикаи квантӣ ва назарияи нисбият (аз аввали қарни 20), дар замони муосир – синергетика;

\$B) Фаҳмиши геомехвари олам, фарзияи небулярӣ, қонуни ҷозибҳои олам ва ҳоло бошад назарияи майдонҳои гравитатсионӣ;

\$C) Қонуни Архимед, конвенционализми классикӣ, назарияи ноосфера ва дар замони муосир бошад модели планетарии атом;

\$D) Қонуни Бойл-Мариот, назарияи электромагнитии рӯшноӣ, назарияи диссоциатсияи электролитӣ, концепсияи қитъаҳои шинокунанда;

\$E) Физиологияи фаъолияти олии асаб, назарияи ирсияти хромосомӣ, кашфи кислород, дар замони муосир бошад классификатсияи зарраҳои элементарӣ – лазер;

@15. Илмҳои назариявӣ, илмҳои амалӣ ва илмҳои эҷодӣ: чунин қўшиши аввалини классификатсияи илм аз тарафи кадом мутафаккир анҷом дода шуд?

\$A) Форобӣ;

\$B) Сино;

\$C) Пифагор;

\$D) Архимед;

\$E) Арасту;

@16. Асосгузори позитивизм кист:

\$A) О. Конт;

\$B) Г. Спенсер;

\$C) Б. Спиноза;

\$D) К. Поппер;

\$E) Ф. Бэкон;

@17. Ў таснифоти илмро дар заминаи диалектикаи идеалистӣ ин мутафаккир муайян карда, аввал мантиқ, дуюм фалсафаи табиат ва сеюм фалсафаи рӯхро ном мегирад. Дар таркиботи фалсафаи табиат механика, физика (омӯзиши равандҳои химиявӣ низ фаро мегирад) ва физикаи узвӣ дохил аст, ки мустақиман табиати геологӣ, табиати наботот ва олами ҳайвонотро арзёбӣ мекунад. Ин мутафаккирро ном гиред:

\$A) Г. Гегел;

\$B) Д. Юм;

\$C) Ч. Беркли;

- \$D) И.Кеплер;
- \$E) Ж.Бюфон;

@18.Ў чунин меҳисобид, ки бояд тақсимоти илмҳо аз доираи омӯзиши предмети илм оғоз гашта, робитаҳои табию воқеи байни онҳоро ба эътибор гирад.Илм бояд аз фалсафа ҷудо шавад.

- \$A) О.Конт;
- \$B) Б.Рассел;
- \$C) Л.Витгейнштейн;
- \$D) Р.Карнап;
- \$E) Э.Мах;

@19.Дар асоси материализм ва диалектика, ба кашфиётҳои табиатшиносии замонааш тақия намуда, ин утафаккир меъёри тақсимбандии илмҳоро вобаста ба шаклҳои ҳаракати материя ба эътибор гирифт: механика, физика, химия, биология.Ў исбот сохт, ки пайдарҳамии муттасилии шаклҳои ҳаракат ба муттасилии дараҷаҳои инкишофи табиат мувофиқ меояд.Муаллифи асари «Диалектикаи табиат» аст.

- \$A) Ф.Энгелс;
- \$B) А.Гресли;
- \$C) Э.Геккель;
- \$D) Р.Бойл;
- \$E) Д.Бернулли;

@20.Марҳилаҳои ташаккул ва инкишофи илми классикиро ном баред:

- \$A) Асрҳои XVII-XIX;
- \$B) Марҳилаи элинистии фалсафаи антиқа;
- \$C) Замони Эҳё;
- \$D) Миёнаи асри XIX;
- \$E) Асри XX;

@21.Нуқтаи ибтидоии илми ғайриклассикӣ ба таҳияи назарияи релятивистӣ ва квантӣ алоқаманд буда, объективизми илми классикӣ, тасаввурот дар бораи воқеият ва омили субъективиро инкор мекунад.Илми ғайриклассикӣ робитаи байни дониш дар бораи объект ва характери усулу амалиётҳои фаъолиятии субъектро ба таври хос баррасӣ менамояд.Тавзеҳи ин робитаҳоро ҳамчун шартҳои тасвири объективию воқеи олам меҳисобад.Илми ғайриклассикӣ ба кадом давраи таърихӣ рост меояд?

- \$A) Нимаи аввали қарни 20;
- \$B) Охири қарни XVIII ва аввали асри XIX;
- \$C) Замони Нав, асри XVII-XVIII;

\$D) Давраи инқилоби аввали илмию саноатӣ;

\$E) Замони муосир;

@22.Хусусияти муҳими илми постфайриклассикӣ – ин ҳамроҳии ҳамешагии фаъолияти субъективӣ ба «ҷисми дониш» аст.Илми постфайриклассикӣ характери мутаносибии донишҳои ҳосилкардари дар бораи объект на танҳо ба хусусияти воситаю амалиётҳои фаъолияти субъекти маърифаткунанда дар назар дорад, балки таркиботи арзишию ҳадафнигоронаи онро низ ба эътибор мегирад.Марҳилаи таърихии ташаккули илми постфайриклассикиро муайян кунед:

\$A) Нимаи дуюми қарни XX;

\$B) Марҳилаи дуюми инқилоби илмӣ-саноатӣ;

\$C) Марҳилаи римии фалсафаи аттиқа;

\$D) Асрҳои XVII-XVIII;

\$E) Миёнаҳои асри XIX;

@23.Ин мутафаккири аврупоии аввали қарни XX, файласуф, сотсиолог, муҳаққиқи иқтисоди сиёсӣ, муаллифи асари машҳури «Ахлоқи протестантӣ ва рӯҳи капитализм» менависад, ки набояд илмро ҳамчун роҳе ба сӯи хушбахтӣ ва ё роҳе ба сӯи худованд, арзёбӣ кард.Зеро ки илм ба саволи «Мо чӣ кореро анҷом диҳем?», «Чӣ тавр мо бояд зиндагӣ бикунем» ва «Оё мавҷудияту зистан дар олам маъно дорад?» ҷавоб гуфта наметавонад.

\$A) М.Вебер;

\$B) Э.Дюркгейм;

\$C) П.Сорокин;

\$D) Д.Безнук;

\$E) К.Бринкман;

@24.Файласуф ва санъатшиноси франсавӣ, муаллифи китоби «Рӯҳи нави илмӣ» (1934) аст ва итминон дорад, ки масъулияти бераҳмии инсонии муосирро ба сари илм бор кардан, маъноии вазнинии ҷинояти қотилро бар олоғии ҷиноят бор кардан аст.

\$A) Г.Башляр;

\$B) Э.Лейтон;

\$C) О.Майер;

\$D) Г.Сколимовский;

\$E) А.Койре;

@25.Муаллифи асари машҳури «Ҷомеаи кушода» мавқеи ратсионализм ва илмиятро комилан дастгирӣ намуда, «исёни муқобили хирад»-ро аз ҷониби

«каромотгӯёни ирратсионалист» хатари бузурге барои тамаддуни инсонӣ меномад. Сабаби дар замони мо мӯд шудани «парешонҳолии интеллектуалӣ»-ро дар ирратсионализм ва ирфон дида, зикр мекунад, ки агар ин «бемории интеллектуалӣ» табобат нашавад, бо таъсири хеш метавонад ҳаёти иҷтимоиро дар таҳлукаю хавф гузорад. Ғайр аз ин интеллектуале, ки «ратсионализмро обшӯстаю фач» дониста, дар баробари ирфон шавқу завқ ва шодии беҳудаашро ба исрофу ифрот мерасонад, ҳаргиз дар нисбати наздикони хеш қарзи ахлоқии хешро иҷро нахоҳад кард. Ана ҳамин натиҷаи «душмании хаёлпарастона» нисбати илм аст. Дар ҳоле, ки илми муосир интеллекти моро нерӯманд сохта, онро ба назорату интизоми амалӣ тобеъ месозад.

\$A) К.Поппер;

\$B) Б.Рассел;

\$C) Л.Витгейнштейн;

\$D) Т.Кун;

\$E) Г.Лоренс;

@26. Дар авлаи қарни XVII ин ду мутафаккир чун таблиғгари илму табиатшиносӣ баромад намуда, онро чун зухуроти махсуси маънавие медонистанд, ки аз таркиби фалсафа ҷудо шудааст. Ин ду мутафаккир методҳои махсуси худро эҷод намуда, принципҳои фаъолияти илмиро ба миён гузоштанд. Методи схоластикиро саҳт танқид намуда, индуксияро чун ҳаракати маърифат аз ҷузъ ба кулл ва дедуксияро чун раванди маърифату дониш аз кулл ба ҷузъ донистанд:

\$A) Ф.Бэкон ва Р.Декарт;

\$B) Ҷ.Беркли ва Д.Юм;

\$C) Б.Спиноза ва Г.Лейбнитс;

\$D) Ҷ.Локк ва Г.Гротси;

\$E) Т.Гоббс ва А.Пуанкаре;

@27. Аз нигоҳи ин мутафаккири олмонӣ мафҳумҳо аз таҷриба ҳосил нашуда, балки имкониятҳои таҷриба аз категорияҳои фаҳмишу ақл вобастагӣ доранд. Ба андешаи ӯ «предмет» танҳо ҳамчун предмети маърифат тавзеҳ меёбад ва аз «чизҳои дар худ» фарқ мекунанд.

\$A) И.Кант;

\$B) П.Лаплас;

\$C) Л.Эйлер;

\$D) Г.Гегел;

\$E) И.Фихте;

@28 Намояндагони позитивизми аввал инҳоянд:

\$A) О.Конт, Дж.Милль, Г.Спенсер;

- \$B) Б.Рассел, Л.Витгенштейн, А.Н.Уайтхед;
- \$C) К.Дьюринг, Дж.Беркли, Д.Юм;
- \$D) Ф.Франк, Р.Карнап, К.Ф.Гёдель;
- \$E) Э.Мах, Р.Авенариус;

@29.Тибқи яке аз андешаҳои асосии К.А.Сен-Симон, ки пайгири қатъии он А.Конт буд, зинаи олии рушди дониши инсонӣ мебошад.

- \$A) илм ва илмият;
- \$B) кашфи илоҳӣ;
- \$C) ҳадс ва тасаввур;
- \$D) тафаккури ирратсионалӣ;
- \$E) озодӣ ва эҷодиёт;

@30.Физики шинохтаи шӯравӣ, лауреати мукофоти Нобелӣ (1978) зикр мекунад, ки олим барои иштибоҳ намудан ҳақ дорад, аммо иштибоҳ ҳанӯз илми ботил (лженаука) нест, балки ҳолатест дар инкишофи ҳуди илм - ҳамчун шаклигирии кулл.Илми ботил ин эътироф накардани иштибоҳи илмӣ аст.

- \$A) П.Л.Капитса;
- \$B) П.А.Черенков;
- \$C) Л.Д.Ландау;
- \$D) И.Е.Тамм;
- \$E) И.М.Франк;

@31.мафҳуми «позитивӣ» ба андешаи О.Конт мувофиқ ба ин мафҳум миебошад.:

- \$A) илмӣ;
- \$B) метафизикӣ;
- \$C) шарҳдиҳанда;
- \$D) умедбахш;
- \$E) иҷтимоӣ;

@32.Файласуф ва сотсиологи австриягӣ ва британи, бунёдгузори ратсионализми танқидӣ пешниҳодкунандаи принципи фалсификатсия чунин ақида дорад: илм на аз мушохида, балки аз проблемаҳо оғоз шуда, инкишофи он гузаштан аз як проблемаи амиқ ба проблемаи дигари амиқтаре аст.Проблема бар асари зиддиятҳо дар назарияи алоҳида, ё зимни бо ҳам бархӯрдани ду назарияи гуногун, ва ё натиҷаи бо ҳам бархӯрдани назария бо мушохида пайдо мешавад.

- \$A) К.Поппер;
- \$B) Т.Кун;
- \$C) И.Лакатос;
- \$D) П.Фейерабенд;

\$E) А.Койре;

@33.Ў физики машхур, лауреати мукофоти Нобелӣ муаллифи китоби «Физика ва воқеият» аст, ки миеъёрҳои назария чунин муайян менамояд: а) ба далелу фактҳои таҷриба зид набошад, б) дар доираи маводи таҷрибавии мавҷуд буда мавриди санҷишу тафтиш қарор гирад, в) бо бунёди «табиӣ» ва «соддагии мантиқӣ» доштани фарқ кунад, г) исботпазирии муайянеро соҳиб бошад, яъне аз ду назарияи мақоми якхела дошта, афзалияти якеаш муайян гардад, е) ҳамоҳангу боназоқат ва зебо бошад, д) дар миёни назарияҳои баробарарзиш ва мушобеҳи ҳам худсарона интиҳоб нашавад, ё) гуногунии предметҳоро ба як низоми кулли абстраксияҳо пайваст созад, з) соҳаи васеи татбиқие дошта бошад, ки ҳеҷ вақт мафҳумҳои асосии он инкор нагардад, и) барои эҷоди назарияи наво ҳидоят намояд.

\$A) А.Эйнштейн;

\$B) А.Д.Сахаров;

\$C) Л.Д.Ландау;

\$D) П.Кюри;

\$E) В.Хейзенберг;

@34.аз рӯи ақидаи намояндагони позитивизми аввал, қонунмандии рушди дониши илмӣ вобастагии мазкурро ифода менамоянд:

\$A) новобаста аз хусусиятҳои таърихӣ ва иҷтимоианд;

\$B) вобаста аз таърихи ҳарбӣ-сиёсии минтақаанд;

\$C) аз анъанаву боварҳои мавҷуд будани илмӣ ва иҷтимоӣ-сиёсӣ вобастаанд;

\$D) қонунмандии объективӣ надошта, дар тасавури инсон, бинобар майли ҳама чизро мураттаб кардани хиради ӯ пайдо мешаванд;

\$E) бо муқаррарот ва усулҳои ҳокими фалсафии давр муайян мегарданд;

@35.Намояндагони позитивизми аввал дониши илмиро чунин шарҳ медоданд:

\$A) шарҳи назариявии ҳодисот, ки бо амалия санҷида шудааст;

\$B) шарҳи матнҳои қадимаи ирфонӣ;

\$C) дарки ҳадсии моҳияти объектҳо;

\$D) дарки ақлии робитаҳои мантиқии ашё;

\$E) ҷамъовариҳои далелҳои таҷрибавӣ;

@36.Афоризми «Дониш ин қувва аст» -ро кӣ ба миён гузошта буд?

\$A) Ф.Бэкон;

\$B) Афлотун;

\$C) Пифагор;

\$D) Р.Декарт;

\$E) И.Кеплер;

@37. Дар пештоқи ин кохи маърифату илм навишта шуда буд: «Ҳар касе геометрияро намедонад, ворид нашавад» («Негеометр - да не войдет»). Маълум созад:

\$A) Дар пештоқи даромадгоҳи Академияи Афлотун;

\$B) Дар пештоқи даромадгоҳи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон-+;

\$C) Дар болои манораи коллеҷи Магдален: Оксфорд;

\$D) Дар пешайвони Тринити-коллеҷи Кембриҷ;

\$E) Болои дарвозаи Шлиссельбург;

@38. Позитивистони аввал чунин меҳисобиданд, ки аз вазифаҳои илм бояд онро баровард:

\$A) шарҳи абстрактӣ-зеҳниро;

\$B) тавсифро;

\$C) башаргароиро;

\$D) пешгӯиро;

\$E) истеҳсолиро;

@39. Позитивизм қонунҳои илмро ифодагари чӣ медонанд:

\$A) робитаҳои зарурии байни унсурҳои сохтори объект;

\$B) мантиқи ҳастии ноуменалӣ;

\$C) нуқтаи назари ғалат, ки тибқи он ҳақиқати ягонаи мутлақ вучуд дорад;

\$D) маҷмӯи тасаввуфроти догматикӣ оид ба табиати ашё;

\$E) кӯшиши шуур барои муназзам кардани нобасомонии объектҳо;

@40. Дар осори Г.Спенсер андешаҳои муҳим иброз гардиданд, ки дар асри ХХ усули асосии чунин бархурд гардиданд:

\$A) эмпиризм;

\$B) апроксиматсия;

\$C) усули гипотетикӣ-дедуктивӣ;

\$D) синиергетика;

\$E) таҳлили системавӣ;

@41. Яке аз монеаҳои асосии омӯзиши қонунмандиҳои илмӣ дар позитивизми аввал чунин буд:

\$A) баррасии илм ҳамчун унсури метафизика;

\$B) рад кардани таъсири омилҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ ба илм;

\$C) барзиёд тасаввур кардани нақши давлат ва ҳокимият ба ташкилоти илмӣ ва интиҳоби самтҳои афзалиятноки илм;

\$D) баррасии илм ҳамчун унсури низоми иқтисодӣ;

\$E) кӯшиши баррасии илм ҳамчун натиҷаи эволютсияи умумии инсоният;

@42. Сотсиологи муосири америкой, ки меъёри илмиро сохташуда дар атрофи чаҳор арзишҳои бунёди мепиндорад: универсализм, куллият, беғаразона ва шаккокияти муташаккилона ва проблемаи таркиботи иҷтимоӣ ва аномияро таҳқиқ намудааст, кист:

- \$A) Р.Мертон;
- \$B) Э.Гидденс;
- \$C) У.Макдугалл;
- \$D) Т.Уильям;
- \$E) Р.Парк;

@43. Мутафаккири шӯравии рус, ки озодии андеша ва озодии омӯзиши илмро бидуни даҳлат аз тарафи давлат мехост ва муаллифи таълимот дар бораи биосфера ва ноосфера, муаллифи асари машҳури ӯ «Андешаи илмӣ чун зухуроти сайёравӣ» кист:

- \$A) В.И.Вернадский;
- \$B) А.П.Быстров;
- \$C) Н.Д.Зелинский;
- \$D) Н.Н.Зинин;
- \$E) В.А.Фок;

@44. Дар фаҳмиши ӯ манбаи ягонаи дониши воқеӣ ин низоми илмҳои ҷузъӣ мебошад, ки метавонад маводи мусбиро позитивӣ диҳад. Ифодагари шиори «Илм – худ ба худ фалсафа аст», «метафизика» (философия) ҳамчун таълимот дар бораи моҳияти зухуротҳо, дар бораи оғоз ва сабаби онҳо - барканор гашта, ҷои ӯро фалсафаи позитивӣ гирад:

- \$A) О.Конт;
- \$B) Г.Спенсер;
- \$C) Ҷ.Милль;
- \$D) Р.Авенариус;
- \$E) Э.Мах;

@45. Муаллифи нигоҳи таърихӣ-ҷамъиятӣ нисбати илм, ки бевосита ба қувваи истеҳсолкунанда табдил меёбад, илм чун соҳаи истеҳсолоти маънавӣ, концепсияи фалсафӣ - сотсиологии илм, концепсияи илм ҳамчун соҳаи махсус ва мустақили меҳнат, ки инкишофи онро чун боигарии маънавию амалӣ яке аз шаклҳои инкишофи қувваҳои истеҳсолкунанда мепиндорад. Муаллифи асари: «Дастхатҳои иқтисодӣ-фалсафии соли 1844»:

- \$A) К.Маркс;
- \$B) М.Вебер;
- \$C) Ф.Энгельс;

\$D) Л.Фейербах;

\$E) Е.Дюринг;

@46. Камбудии назарраси позитивизми аввал чунин мавқеъ аст:

\$A) мутлақгардонии қонунмандиҳои оморӣ;

\$B) «муҳтавои қавии назариявӣ» доштани далелҳо;

\$C) ҳамбастагии илм ва фалсафа;

\$D) имконпазирии плюрализми методологӣ ва назариявӣ дар илм;

\$E) тағйирпазирии идеалҳо ва меъёрҳои таҳқиқ дар раванди эволютсияи илм;

@47. намоёндагони позитивизми давраи дуюмро номбар кунед:

\$A) Э.Мах, Р.Авенариус, А.Пуанкаре;

\$B) В.А.Фридман ва И.С.Шкловский;

\$C) И.Лакатос ва К.Поппер;

\$D) Л.де Бройл ва М.Планк;

\$E) Э.Шредингер ва В.Гейзенберг;

@48. дар давраи позитивизми дуюм масъалаи мазкур аҳамияти махсус пайдо мекунад:

\$A) оид ба мақоми онтологӣ мафҳумҳо, тасаввурот ва принципҳои бунёдӣ;

\$B) экспертизаи давлатии барномаҳои илмӣ;

\$C) оид ба таъсири омилҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ ба илм;

\$D) оид ба паёмадҳои экологӣ рушди илмӣ-техникӣ;

\$E) сохтордиҳии илм дар шакли низоми расмикардашуда, ки бо забони умумии сунӣ тасвир мешавад;

@49. Раванди тақсимшавии илм, табдилёбии «нишонаи» донишҳои илмӣ ба илми мустақил ва дар дохили илм ба шохаҳо ҷудо шудани онро бо ҳамин мафҳум ном мебаранд. Ин раванд дар ҳадди асри XVII ва XVIII оғоз шудааст.

\$A) Верификатсияи илм;

\$B) Дифференциатсияи илм;

\$C) Фалсификатсияи илм;

\$D) Пролифератсияи илм;

\$E) Спецализатсияи илм;

@50. Проблемаи мураккаби таҳқиқи кайҳон, масъалаҳои физиологияю генетика, нанотехнологӣ ва ғайра, кӯшиш ва ҳамкориҳои муштараки таҳассусҳои мухталифро талаб намуд. Раванди ба ҳам наздик омадан, вориди якдигар шудан, синтези илм, мутаҳҳид шудани методҳои илм ба як маҷмӯаи кулл, суфта шудани сарҳади байни илмҳоро бо ин мафҳум ном мебаранд:

\$A) интегратсия;

- \$B) пролифератсия;
- \$C) фалсификатсия;
- \$D) детерминатсия;
- \$E) спетсиализатсия;

@51. Аз нигоҳи ӯ методи илмҳои зикршуда наметавонанд дар назарияи маърифат амал кунанд. Дар раванди омӯзиши пролемаи маърифат Декарт (1596-1650) ба методи илмие ишора мекунад, ки аз методҳои дар физика математика амалкунанда фарқ дорад. Декарт чӣ методро дар назар дорад.

- \$A) методи дедуксия;
- \$B) Методи индуксия;
- \$C) Методи диалектикӣ;
- \$D) Методи эмпирикӣ;
- \$E) Методи метафизикӣ;

@52. Мутафаккири Замони Нав, аз нигоҳи ӯ методи илмҳои зикршуда наметавонанд дар назарияи маърифат амал кунанд. Ӯ нақши ҳалкунандаи ақро дар маърифат асоснок кард, назарияро дар бораи ҷавҳар, атрибуту модусҳои он пешниҳод намуд, муаллифи назарияи дуализме шуд, ки кӯшиш дошт байни ҷараёнҳои асосии фалсафа оштии андозад, назарияро дар бораи методи илмии маърифат ва назарияро дар бораи «идеяҳои фитрӣ» пешниҳод кард:

- \$A) Рене Декарт;
- \$B) Фрэнсис Бэкон;
- \$C) Блез Паскал;
- \$D) Бенедикт Спиноза;
- \$E) Готфрид Лейбнитс;

@53. Рене Декарт дар таълимоти худ донишҳо ё аксиомаҳои ҳамеша дар хиради Худовандӣ ва хиради инсон мавҷудбуда ва аз насл ба насл мегузаштанд бо чӣ мафҳум ифода кардааст?

- \$A) «Идеяҳои фитрӣ»-и Рене Декарт;
- \$B) Пантеизми ирфонии Никола Малбранш;
- \$C) Назарияи дефинитсияи Томас Гоббс;
- \$D) Идеи беинтиҳои воқеӣ (идея актуалёной бесконечности)-и Блез Паскал;
- \$E) Редукционализми сенсуалистии Бернардино Телезио;

@54. Муҳимтарин тадқиқотҳои фалсафии Спиноза кадом проблемаҳоро дар бар мегирад.

- \$A) Проблемаи субстансия (ҷавҳар), назарияи маърифат, пантеизми натуралистӣ, этика, масъалаи муносибати мутақобилаи озодӣ ва зурурат;

- \$B) Танқиди схоластика, антропосентризм, тараннуми фароғати инсонӣ, таҳияи манзараи нави олам;
- \$C) Дар нисбати калисо муқобили назар доштан, назарияи гелиосентризм, проблемаи назарияи давлат, идеяи сохтори ҷомеаи таҳаюлӣ, тавачҷуҳ ба мундариҷаи зухуротҳо на ба шакли онҳо;
- \$D) Гносеологияи антисхоластикӣ ва сенсуалистикӣ, метафизикаи дуалистикӣ, идеяҳои фитрӣ, тасвири механикии олам, идеяҳои диалектикӣ ва детерминизм, масъалаи каромот ва фатализм;
- \$E) Назарияи иқбол («концепсия фортунӣ»), гуманизми маорифпарварӣ, интиқоди скептикӣ, масъалаҳои санъат ва идеяи ҷомеаи боадолат;

@55.Вазифаи асосии фалсафаи позитивиро намояндагони позитивизми дуюм ин тавр муайян кардаанд.

- \$A) танқиди таҷрибае, ки бо метафизика пур шудааст;
- \$B) барқарор кардани мақоми бартариатноки фалсафа бар илм;
- \$C) таҳқиқи таърихи илм ҳамчун давраи қонунии раванди умумии эволюсионӣ;
- \$D) коркарди методологияи назариявӣ, ки ба дарки ҷавҳари нухуфтаи объектҳои таҳқиқшаванда мусоидат мекунад;
- \$E) ошкор кардани ягонагии диалектики дониши илмӣ ва фалсафӣ;

@56.Моҳияти асосии идеяҳои фалсафии ин мутафаккири Замони Нав дар эмпиризми ӯ аст, ки мувофиқи он дар бунёди маърифат сирф таҷриба меистад. Ҳар қадаре, ки инсон инсоният таҷриба (ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ) гун мекунад, бештар ба донишҳои ҳақиқӣ наздик мешавад. К.Маркс ӯро «бунёдгузори ҳақиқии материализми англис ва илми муосири эксперименталӣ» баҳо медиҳад. Ин мутафаккирро маълум созед.

- \$A) Ф.Бэкон;
- \$B) Ч.Беркли;
- \$C) Т.Гоббс;
- \$D) Ч.Локк;
- \$E) Д.Юм;

@57.Э.Мах онро воқеияти ягонаеро, ки бо он мо кор дорем ва он асоси дониши илмӣ аст, меномад:

- \$A) эҳсосоти шахсии мо мебошанд;
- \$B) атомҳое, ки дар механикаи классикӣ шарҳ дода шудаанд;
- \$C) тавсифҳои математикӣ;
- \$D) тасаввуроти умумӣ-назариявӣ;
- \$E) предметҳои ба таври объективӣ вучуддошта;

@58.Мутафаккири Замони Нав (асрҳои XVII-XVIII), ки ба сифати муайян кардани методи асосии маърифат- индуксияро чун роҳҳои махсуси фаъолияти маърифатӣ ном мегирад.

- \$A) Ф.Бэкон;
- \$B) Р.Декарт;
- \$C) Б.Спиноза;
- \$D) Т.Гоббс;
- \$E) Ч.Локк;

@59.Ба андешаи намояндагони позитивизми дуюм қонунҳои назариявӣ чунин шарҳ ёфтаанд:

- \$A) шарҳи маводи мавҷудбудаи эмпирикӣ;
- \$B) тавсифи мантиқӣ-лингвистии объектҳо;
- \$C) ҷамъбасти хусусиятҳои назарраси объектҳои воқеӣ;
- \$D) ифодаи мантиқи тафаккури илоҳӣ;
- \$E) тарзи танзими маводи таҷрибавӣ;

@60.Мақсади дониши илмии намояндагони позитивизми дуюм чунин аст:

- \$A) математикӣ кардани дониши назариявӣ;
- \$B) фаъол кардани қобилиятҳои ирратсионалии маърифатии инсон;
- \$C) ҷамъоварии маводи таҷрибавӣ;
- \$D) пайдо кардани роҳи таҳияи назария, новобаста аз далелҳои таҷрибавӣ;
- \$E) ошкор кардани мазмуни рамзии мафҳумҳо;

@61.Дар андешаҳои эмпириокрититсизм оид ба дониши илмӣ наздикӣ бо мавқеи мазкур ба назар мерасад:

- \$A) феноменализм;
- \$B) герменевтика;
- \$C) натурфалсафа;
- \$D) постпозитивизм;
- \$E) идеализми субъективӣ;

@62.Намояндаи идеализми субъективӣ, мутафаккири Замони Нав, муқобили таълимоти Нютон оиди фазо - ҳамчун макони ҷойгиршавии ҷисмҳои табиӣ ва таълимоти Ч.Локк оиди пайдоиши мафҳуми материя ва фазо- чун воситаи абстраксия бардоштан аз хосиятҳои объектҳои реалӣ баромад карда ҳасти материяро инкор намуда танҳо мавҷудияти ҳасти рӯҳиро эътироф мекунад.Муаллифи «Рисола дар бораи оғози донишҳои инсонӣ» ва «Се муколама байни Гилас ва Филонус» мебошад.Ном гиред.

- \$A) Ч.Беркли;

- \$B) Д.Юм;
- \$C) И.Фихте;
- \$D) Ч.Локк;
- \$E) Т.Гоббс;

@63. Ҷиҳати мусбати афкори намояндагони эмпириокрититсизм иборат аз ин аст.

- \$A) унсурҳои таҷрибаро ягона воқеияти ташкилкунандаи бунёди дониши илмӣ пиндоштан;
- \$B) муносифати танқидӣ нисбати назарияҳои соддалавҳона-воқеъгароёнаи маърифат, ки эҳсос, идрок ва тасаввурро инъикоси оинавии объектҳои воқеӣ мепиндоранд;
- \$C) муайян кардани низоми критерияҳои асосии илмӣ маърифати назариявӣ;
- \$D) эътирофи концепсияи механики атом ва сохтори атомии ашё;
- \$E) кушиши шарҳ додани таърихи илм дар заминаи таъсири унсурҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ ба он;

@64. Ӯ «ҷамъияти саноатиро» беҳтарин ҷамъият донист, ки дар он одамон танҳо мувофиқи қобилиятшон ба зинаҳои болои иҷтимоӣ мерасанд. Аз нигоҳи ӯ ҳуқуқи мерос гузоштан бояд бекор карда шавад, то ин ки имкониятҳои ҳама ба хоҳири ишғоли мақоми иҷтимоӣ иқтисодӣ баробар бошад. Дар ин ҷомае набояд тантанаҳои серхарҷу сермасраф, ки сафи муфтхӯронро тегинхӯронро меафзояд, барпо шаванд. Ӯ ҳаддории ҳатмии меҳнат ҷорӣ карда шуда, иқтисодиёт аз рӯи план (нақша) инкишоф ёфта, бисёр истеҳсолкунӣ изофатавлидсозӣ сарфи назар гардад. Ҷомаеи нав бояд бо роҳи эволюсионӣ эҷод шавад, на бо роҳи револусионӣ (инқилобӣ). Ин намояндагони сотсиализми утопиявии франсавӣ ба сифати бунёди ҷомае иқтисодиётро шинохта, назарияи детерминизми иқтисодиро пешниҳод кард.

- \$A) Клод Сен-Симон;
- \$B) Франсуа Фуре;
- \$C) Габриел Мабли;
- \$D) Франсуа Бабеф;
- \$E) Верас д'Алле;

@65. Мутафаккиреро, ки дар фалсафа инқилоби коперникӣ ба амал оварда, тахмин кардааст, ки низоми офтобӣ аз абрҳои ғуборӣ пайдо шудааст, муаллифи фарзияи небулярӣ, назарияи сарҳади қобилияти маърифатии инсон ва имкон надоштани маърифат дар роҳи дарки моҳияти дохилии «чизҳои дар худ», таҳиягари қонуни ахлоқӣ, назарияи «сулҳи абадӣ», назарияи таърихи худро доштани табиат, нисбӣ будани ҳаракату оромӣ, назарияи биологӣ - эволюсионии мавҷудоти зинда ном гиред:

- \$A) И.Кант;
- \$B) И.Фихте;
- \$C) Г.Гегел;
- \$D) Ф.Шеллинг;
- \$E) Л.Фейербах;

@66.Онҳо фаъолияти шуури инсонро ҳамчун равандҳои физиологӣ тасвир намуда, дар шарҳи проблемаҳои иҷтимоӣ ба чунин хулоса омаданд, ки сабаби ғуломии мустамликавӣ гуё шароитҳои табиие ҳастанд, ки бинобар истехсол ва истеъмоли маҳсулоти номувофиқи ғизоӣ, ба ташаккули фаъолонаю озодонаи аҳолии мустамликаҳо монеа мегардад.Ибораи машхури онҳо: «Мағзи сари инсон фикрхоро ҷудо мекунад, мисли он ки ҷигар зардаро»:

- \$A) Материализми вулгарии Бюхнер, Фохт, Моллешот;
- \$B) Материализми антропологии Л.Фейербах, Чернишевский;
- \$C) Идеализми «физикий» Паули;
- \$D) Материализми метафизикӣ ва позитивизми Е.Дюринг;
- \$E) Назарияи рефлексияҳои шартии И.П.Павлов;

@67.Муаллифи китоби «Танқиди хиради холис», ки донишро ҳамчун натиҷаи фаъолияти маърифатӣ тасниф намуда, се мафҳумро ном мебарад, кист?

- \$A) И.Кант: донишҳои апостериорӣ, донишҳои априорӣ, «чизҳои дар худ»;
- \$B) Г.Лейбнитс: монадаҳо, модусҳои нави силлогизм, принсипи баргузори эквивалентҳо;
- \$C) Ч.Локк: сифатҳои аввал, шуур «тахтаи тоза», идеяи модусҳо;
- \$D) Г.Гегел: тезис, антитезис, синтез;
- \$E) Д.Юм: идроки аввал, назарияи репрезентативии (фарзияи аз худ чизеро гузоштан) абстраксияҳо, ассоцианизм-таълимот дар бораи сабабҳо;

@68.Намояндагони неопозитивизмро номбар кунед:

- \$A) Б.Рассел, Л.Витгенштейн, Р.Карнап.;
- \$B) Ясперс, М.Хайдеггер, М.де Унамуно;
- \$C) О.Конт, Дж.С.Милль, Г.Спенсер;
- \$D) С.Кьеркегор, А.Шопенгауэр, Ф.Ницше;
- \$E) Б.Малиновский, З.Бжезинский, К.Леви-Стросс;

@69.Ин донишҳо (мафҳуми лотинӣ буда «аз гузашта ё муқаддам» тарҷума мешавад) донишҳои тотачрибавӣ, вобаста ба таълимоти идеяҳои фитрӣ робита дорад, аз ҷониби И.Кант дар «Танқиди хиради холис» тадқиқ шудааст ва аз «идеяҳои фитрӣ» бо он фарқ мекунанд, ки танҳо фарогири шакл, на мундариҷаанд

ва дар интеллекти инсон новобаста ба таҷрибае ҷойгиранд. Донишҳои ба «идеяҳои Фитри» наздик, вале берун аз таҷрибаро И. Кант чӣ меномад?

- \$A) Донишҳои априорӣ;
- \$B) Донишҳои субъекти трансценденталӣ;
- \$C) Донишҳои апостериорӣ;
- \$D) «Чизҳои дар худ»;
- \$E) Антиномияҳо;

@70. Намояндагони неопозитивизм аз он рӯ ба ҳалли масъалаи асосноккунии бунёди мафҳум ва принципҳои илм пардохтанд, ки

- \$A) маълум гардид, ки забони сунъии илм дар шарҳ ва асосноккунӣ, аз ҷумла забони мантиқи расмӣ, бояду шояд сохтори олами воқеӣ ва муносибати объектҳои онро ифода намекунад;
- \$B) дар асари ташаккул ва рушди илмҳои гуманитарӣ аҳамияти таҷрибаи санҷишгар ба маротиба паст гардид;
- \$C) бо тағйирёбии объекти таҳқиқи физика, ки ба олами аҷсоми хурдтарин табдил ёфт, меъёрҳои айният ва аёнӣ камаҳамият гардиданд;
- \$D) бо рушди илмҳои табиатшиносӣ таъсири мутақобилаи сатҳи назариявӣ ва амалиявӣ дониш ва эътимоднокии нисбии санҷиши амалӣ муайян гардид;
- \$E) бо рушди психология ва психоанализ касрати далелҳои мантиқӣ ва ғайримантиқии таъсиргар ба равандҳои асосноккунӣ ва қабули дониши нав муайян карда шуд;

@71. Аз нигоҳи Гегел табиат чӣ тавр шарҳ дода мешавад?

- \$A) Табиат (муҳити атроф) ҳамчун идеяи ғайригаштаю бегонашуда («инобытие») ё ин ки антитезиси идея, шакли дигари мавҷудияти идея;
- \$B) Табиат ин тамоми олами атроф (аз ҷумла инсон ва ҷамъият), яъне Олам;
- \$C) Табиат аз нигоҳи Гегел ҳамон муҳите, ки ҳаёти инсон ва ҷамъият ҷараён дорад;
- \$D) Табиат ин қабати болоии Замин бо тамоми ҷиҳатҳои хосиятҳои сифаташ, аз қабили иқлим, канданиҳои ғойданок ва ғайра;
- \$E) Табиат - ин қабл аз ҳама табиати аввал, яъне ҳамон ҳиссаи табиат, ки ҳоло инсон дигаргун насохтааст. Сипас: табиати дуум, яъне ҳамон ҳиссаи табиат, ки инсоният дигаргун сохта, ба доираи муносибатҳои ҷамъиятӣ ворид намудааст;

@72. Дар позитивизми сеюм аҳамияти зиёд ба нуктаи мазкур дода шудааст:

- \$A) техникаи мантиқии асосноккунӣ ва исбот;
- \$B) таҳқиқи илм ҳамчун низоми худинкишофёбанда;
- \$C) ташаккули механизми эътимодбахши мантиқи кашфиёт;
- \$D) масоили озодии эҷодиёти илмӣ;
- \$E) равандҳои эволюсионӣ дар дохили худ илм;

@73. Намояндагони идеализми субъективии англис, ки майл ба сӯи агноститсизм дорад, инсонро аз ду оғози идеалӣ «таассуроти таҷрибаи зоҳир» (аз худ кардани дониш ва таҷриба) ва «таассуроти таҷрибаи ботин» (ҳаяҷон, аффект) иборат медонанд, ном баред.

- \$A) Ч.Беркли, Д.Юм;
- \$B) Р.Филмер, Ч.Бремхолл;
- \$C) Ч.Освалд, Д.Стюарт;
- \$D) М.Тиндал, Т.Вулстон;
- \$E) Р.Гревилл, Т.Мор;

@74. Дар инкишофи худ позитивизм чанд марҳиларо аз сар гузаронидааст?

- \$A) се марҳила: позитивизми классикӣ, неопозитивизм, постпозитивизм;
- \$B) Се марҳила: позитивизми классикӣ, мактаби Лвов-Варшава, «Маҳфили Вена»;
- \$C) Ду марҳила: позитивизми аввал, махизм;
- \$D) Чор марҳила: позитивизми О.Конт, эмпириокрититсизм, фалсафаи таҳлили забони илм (Б.Рассел, Л.Витгенштейн), «Маҳфили Вена»;
- \$E) Чор марҳила: позитивизми классикӣ, назарияи Г.Спенсер, махизм, марҳилаи мактаби Лвов-Варшава (А.Тарский, Я.Лукаевич);

@75. Фалсафа набояд ба мақоми «шоҳи илмҳо» ё фавқулим қўшиш кунад, балки фалсафа илми мушаххасе бошад, ки танҳо ба воситаю методҳои илмӣ тадқиқотҳои хешро пеш бурда, мақоми худро дар байни дигар илмҳо ишғол кунад. Ин мутафаккир қонуни эволютсияи духела – интеллектуалию техникиро пешниҳод намуд. Ҷро ном гиред.

- \$A) О.Конт;
- \$B) Г.Спенсер;
- \$C) Э.Мах;
- \$D) Б.Рассел;
- \$E) Л.Витгенштейн;

@76. Мактаб ва мутафаккирони равияи неокантчигиро номбар кунед.

- \$A) Мактаби Марбург: Г.Коген, П.Наторп, Э.Кассирер, мактаби Баден: В.Винделбанд, Г.Риккерт;
- \$B) Марҳилаи аввали пайдоиши кантчигии нав: Либман, Ф.Ланге, Гелмголтс;
- \$C) Самти физиологии кантчигии нав;
- \$D) Самти психологии кантчигии нав: Корнелиус, Нелсон;
- \$E) Самти реалистии кантчигии нав: Рилл, Кюлпе;

@77.Муаллифи асари «Илм дар бораи табиат ва илм дар бораи фарҳанг» намояндаи яке аз мактабҳои кантчиғии нав:

- \$A) Мактаби Баден: Г.Риккерт;
- \$B) Мактаби Марбург: П.Наторп;
- \$C) Самти психолоғии кантчиғии нав: Нелсон;
- \$D) Самти реалистии кантчиғии нав: Кюлпе;
- \$E) Мактаби Баден: В.Винделбанд;

@78.Равияи фалсағии охири асри XIX, ки дар Амера тағия шуда, ҳадағи асосии фалсағаро коркарди маҷмӯи воситаҳои (арсенали) мушаххасе медонад, ки ба одамон дар ҳалли вазифаҳои мушаххаси ҳаётгашон муғид буда ёрӣ расонад.«ҳақиқат аз судмандии ояндаи мақсадҳои мо иборат аст», меғӯяд яке аз намояндағони ин ҷараён.Ба хотир биёред, ки ин кадом ҷараён аст.

- \$A) Прағматизм;
- \$B) Позитивизм;
- \$C) Экзистенциализм;
- \$D) Структурализм;
- \$E) Инструментализм;

@79.Ҳамчун ҷараёни махсуси фалсағӣ прағматизмро кӣ муарриғӣ мекунад?

- \$A) Ч.Пирс, У.Ҷеймс, сағми махсусро дар тағияи бағдинаи прағматизм Ҷон Дюи гузоштааст;
- \$B) К.Л.Строс, Ж.Лаван ва файласуғи америкой Ч.Пирс;
- \$C) Файласуғи америкой У.Ҷеймс ва мутағаккирони немис М.Хейдеггер, Г.Плеснер;
- \$D) Ж.Лиотар, Р.Рорти ва сағми махсусро дар ташаккули прағматизм Ч.Пирс гузоштааст;
- \$E) Г.Кэлен, Хук, К.И.Люис дар прағматизми америкой ва Поппер, Гадамер дар фалсағаи прағматистии аврупоӣ нақш гузоштаанд;

@80.фағолияти неопозитивистон рушди соғаи мазкурро тағмин кард:

- \$A) мантиқи математикӣ;
- \$B) антропология;
- \$C) астроғизика;
- \$D) генетика;
- \$E) культурология;

@81.Б.Рассел ва А.Уайтхед дар назди худ чунин вазифа гузошта буданд:

- \$A) тағияи забони универсалии мантиқии тағминғари дақиқияти шағид;

\$B) исбот кардани он, ки маҷмуи эҳсосоти мо худ нусхаи айнии объектҳои воқеианд;

\$C) асоснок кардани ғайри имкон будани шаклишавии комили назарияҳои математикӣ;

\$D) муайян кардани мақоми онтологии мафҳумҳо, принципҳо ва муқаррароти бунёди;

\$E) рад кардани тасаввурот оид ба атом ҳамчун қисми тақсимнопазири модда;

@82.Бо номи бунёдгузори ҳамин ҷараён маълум аст ва идеяи асосии ин ҷараён он аст, ки таҷрибаи танқидро ба сифати асоси фалсафа медонад.Ин ҷараёни фалсафииест, ки онро «шакли дуҷуми позитивизм» ё «амвоҷи дуҷуми позитивизм» меноманд.Ва бо ҳамин сабаб ҷараёни мазкур номи дигаре эмпириокрититсизмро дорад.Ин ҷараён бо номи кӣ алоқаманд аст?

\$A) Э.Мах;

\$B) Г.Спенсер;

\$C) О.Конт;

\$D) М.Шлик;

\$E) Г.Рейенбах;

@83.Неопозитивизм маъруфттарин ҷараёни позитивизм аст, ки намояндагони асосиашро ном гиред.

\$A) Файласуфони «Маҳфили Вена»: М.Шлик, Р.Карнап, О.Нейрат, Г.Рейенбах, намояндагони мактаби Лвов-Варшава: А.Тарский, Я.Кукаевич, файласуфон Б.Рассел, Л.Витгенштейн;

\$B) Файласуфони мактаб Марбург.Г.Коген: П.Наторп, Э.Кассирер, Мактаби Оксфорд: Райл, Остин, П.Остроусов;

\$C) Фалсафаи физикҳои астрономии англис: Ч.Инс, А.Эддингтон, Г.Дингл, фалсафаи позитивизми мантиқӣ;

\$D) Фалсафаи панвитализми А.Н.Уайтхед, идеализми семантикии мактаби А.Кожибский, натурализми У.Мак-Дугалл ва Прайс дар фалсафаю психологияи англис, философҳо Б.Рассел, Л.Витгенштейн;

\$E) Файласуфони «ҷамъияти фалсафаи эмпирикӣ».Ф.Краус, В.Дубислав, К.Греллинг, фалсафаи имманентии Шулле, Шуберт-Золдерн, Ремке, файласуфони «мунақидони маданият»: Лита, Шпрангер, А.Вебер, Ротхакер, Трёлч;

@84.Дар китобҳои «Сарсухан» ба «Таърихи фалсафаи Ғарб» (1945) фалсафаро «Замини бесоҳиб» меномад, ҳамчун философ ва мутахассиси мантиқи шаклӣ имкониятҳои забони табииро маҳдуд мешуморад.(Воқеан, ӯ лауреати мукофоти нобелӣ аст).

\$A) Б.Рассел;

- \$B) К.Гемпел;
- \$C) Л.Руже;
- \$D) Й.Йоргенсен;
- \$E) Э.Кайла;

@85. аз рӯи афкори неопозитивистон чунин бармеояд, ки сохтори забон:

- \$A) Л.Витгенштейн;
- \$B) М.Шлик;
- \$C) А.Тарский;
- \$D) Г.Рейенбах;
- \$E) Р.Карнап;

@86. Ин марҳилаи (ё «амвоҷи») позитивизм нисбат ба назарияи маърифат назари муътадил дошта, байни назарияи ҳақиқӣ ва верификатсияи (муқоисаи) он зиддият ва вобастагии ҳатмӣ намебинад. Ин марҳилаи позитивизм аз эътирофи бартарияти тадқиқоти мантиқии символҳо (рамзҳои забон, аппарати илмӣ) дур шуда, ба таърихи илм рӯ меорад. Мақсади муҳими ин марҳила («амвоҷ» ҳам меғӯянд) на тадқиқи таркибу сохтори донишҳои илмӣ, аз қабилӣ забон ва мафҳумҳо, балки тадқиқи инкишофи донишҳои илмӣ аст. Намояндагони ин марҳила арз мекунанд, ки набояд аз фалсафа проблемаҳои верификатсиянашударо берун сохт. Ин марҳилаи («амвоҷи») позитивизмро муайян кунед.

- \$A) Постпозитивизм;
- \$B) Неопозитивизм;
- \$C) Махизм-шакли дуҷуми позитивизм;
- \$D) Позитивизми классикӣ;
- \$E) Позитивизми «Маҳфили Вена»;

@87. Намояндагони асосии постпозитивизмро ном гиред.

- \$A) К.Поппер, Т.Кун;
- \$B) Б.Рассел, Л.Витгенштейн;
- \$C) А.Тарский, Я.Кукаевич;
- \$D) М.Шлик, Р.Карнап;
- \$E) О.Нейрат, Рейенбах;

@88. Хусусиятҳои натурфалсафаро номбар кунед:

- \$A) ташаккул ва ба дараҷаи муайян густариш ёфтани илмҳои табиатшиносӣ маълум шудани маҳдудиятҳои ҷамъбасти абстраксии зеҳнӣ-ақлӣ, муносибати интиқабиатшиносони номӣ ба тасаввуроти натурфалсафӣ, муносибати интиқодии табиатшиносони номӣ нисбати натурфалсафа маҳкум шудани натурфалсафа аз тарафи позитивизм, ба фалсафа ниёз надоштани илмро талқин кардани онҳо;

- \$B) дар бораи объект тасаввуроти том надодани он ва бо таҷриба тасдиқ нашудани тасаввуроти пешниҳодкардаи он;
- \$C) бо маълумоти новобаста аз шуури инсон сабабнок гардидани тасаввуроти он;
- \$D) дар ягонагии диалектикӣ бо дониши эмпирикӣ дар маҷмӯъ бо тасаввуроти навтарини илмӣ қарор дорад;
- \$E) дар марзи ҳастии эмпирикӣ ва трансдентӣ қарор дорад;

@89.Ин мутафаккир дар мавзӯи «Диалектика чист?» соли 1937 дар семинарии коллеҷи университети Кентерберий (Зеландияи Нав) ин андешахоро баён карда буд.Намояндаи яке аз «амвоҷи» позитивизм аст:

- \$A) К.Поппер;
- \$B) Б.Рассел;
- \$C) Л.Витгенштейн;
- \$D) И.Лакатос;
- \$E) П.Фейерабенд;

@90.Муаллифи мафҳуми парадигма чун маҷмуи ҳукмҳою баҳогузориҳо, методҳо ва воситаҳои фаъолияти таҷрибаёфтаи илмӣ, ки аз ҷониби гурӯҳи олимон бешубҳа ва бо гуногунназарӣ қабул мегарданд.Парадигма он чизест, ки аввалан ҷамъи олимонро муттаҳид месозад ва ин иттиҳодияи олимон парадигмаи мазкурро эътироф дорад.ин ро ном гиред, намояндаи шинохтаи фалсафаи Ғарби муосир аст:

- \$A) Т.Кун;
- \$B) И.Лакатос;
- \$C) К.Поппер;
- \$D) Фейерабенд;
- \$E) Б.Рассел;

@91.Таносуби байни ҳисгароӣ ва хирадгароиро кадом равияи фалсафӣ баррасӣ кардаанд:

- \$A) ратсионализм ва сенсуализм;
- \$B) эмпиризм ва материализм;
- \$C) солипсизм ва сенсуализм;
- \$D) ратсионализм ва материализм;
- \$E) эмпириокритицизм ва скептицизм;

@92.Файласуфи англис И.Лакатос инкишофро чӣ гуна шарҳ додаст:

- \$A) чун рақобати барномаҳои таҳқиқотӣ;
- \$B) чун эволютсияи низомҳои концептуалӣ;

\$C) чун дигаргуншавии парадигмаҳои пешини илмӣ дар натиҷаи инқилобҳои илмӣ;

\$D) чун раванди кумулятивии илова кардани ҳақиқатҳои нав ба донишҳои пештар дастрасгардида;

\$E) дар заминаи таъсири омилҳои хориҷии рушди ҷомеа;

@93 Муаллифи мавқеи «анархизми эпистемологӣ», муаллифи асарҳои «Зидди метод», «Илм дар ҷомеаи озод», «Алвидо ақл».

\$A) П.Фейерабенд;

\$B) Т.Кун;

\$C) И.Лакатос;

\$D) М.Уайт;

\$E) Ч.Уисд;

@94.Ин мутафаккир «философияи позитиви»-и худро як шакли нави теология меҳисобад, ки «худованди» он Инсоният аст. Ӯ таъкид мекунад, ки донишҳои фалсафӣ аниқ ва боэътимод бошанд ва барои ба даст овардани ин донишҳо бояд методи маърифати илмӣ истифода гардад ва ба дастовардҳои илмҳои дигар низ тақия карда шавад. Ӯ се марҳилаи инқишофи интеллектуалӣ ва се марҳилаи инқишофи техниро ном мебарад. Марҳилаҳои инқишофи интеллектуалӣ ва техникӣ бо ҳам мувофиқат доранд: Теологӣ-ҷомеаи анъанавӣ, метафизикӣ- ҷомеаи тоиндустриалӣ, позитивӣ (илмӣ)-ҷомеаи индустриалӣ.

\$A) О.Конт;

\$B) Г.Спенсер;

\$C) Э.Мах;

\$D) Б.Рассел;

\$E) Л.Витгенштейн;

@95.Аз нуқтаи назари ӯ ҳамаи таълимотҳои фалсафии дар замони ӯ вучуддошта ба талаботҳои қотеъонаи илм ҷавобгӯ нестанд ва намунаи илмиетро дар илмҳои мавҷуда оиди табиату ҷамъият мебинад. Бунёдгузори феноменология яке аз ҷараёнҳои асосии фалсафаи муосири Ғарб мебошад, ки проблемаи фалсафаро ҳамчун илми қатъию дақиқ ба миён мегузорад. Яке аз асарҳои ӯ («Философия как строгая наука» М., 1995) ба забони русӣ нашр шудааст. Ӯро ва ҷараёне, ки ӯ бунёдгузоштааст, маълум созед.

\$A) Э.Гуссерл;

\$B) Г.Гадамер;

\$C) Теяр де Шарден;

\$D) Ч.Дюи;

\$E) У.Чеймс;

@96.Намояндаи мактаби навкантигии Баден буда, устои Мартин Хайдеггер ва шогирди В.Виндельбанд, бунёдгузори фалсафаи арзишҳо.

\$A) Г.Риккерт;

\$B) В.Винделбанд;

\$C) Р.Кронер;

\$D) Э.Ласк;

\$E) Г.Мейер;

@97.Мутафаккиронӣ, ки марбут ба ҷараёни феноменология буда, методҳои феноменологиро пазируфтанд, ном гиред.

\$A) Э.Гуссерл, М.Мерло-Понти, Н.Гартман, Х.Субири, Г.Шпет, М.К.Мамардашвили;

\$B) Г.Коген, П.Наторп, Э.Гуссерл, Х.Субири, Г.Риккерт, Г.Марсел;

\$C) Н.А.Бердяев, Л.Шестов, В.Винделбанд, Г.Шпет, Г.Риккерт;

\$D) П.Рикер, Ж.Делез, Ж.Лаван, М.Морло-Понти, М.Фуко;

\$E) Ж.Деррида, Р.Рорти, Э.Гуссерл, Ж.Лиотар, Н.Гартман;

@98.Назария ва амалияи шарҳ додан, фаҳмонидан ва тавзеҳи матнҳо тадқиқ мекунад.Предмети тадқиқот чун қоидаи матнҳо аст.Ба мафҳуми фундаменталии ин ҷараён робитаи мутақобилаи байни муаллифи матн, ҳуди матн ва мутолиакунанда дохил аст, ки маърифат онҳо характери давродаврӣ (сикли) дорад. Ин ҷараёни фалсафаи муосир аз истилоҳи юнонӣ манша гирифта, маънои шарҳ медиҳад, мефаҳмонаро дорад.Ин ҷараёнро ёбед.

\$A) Герменевтика;

\$B) Концепсияи семантикии ҳақиқат;

\$C) Назарияи илмии семиотика;

\$D) Ҷараёни бадеӣ, фалсафию эстетикӣ символизм;

\$E) Лингвистикаи дескриптивӣ этнолингвистикаи америкӣ;

@99.Ба қатори файласуфон-герменевтҳои асри XIX ва замони муосир метавон ин мутафаккиронро дохил намуд.

\$A) Ф.Шлейермахер, М.Хейдеггер, Г.Гадамер, П.Рикер;

\$B) Э.Гуссерл, Г.Гадамер, К.Л.Строс, Ж.Деррида;

\$C) Г.Риккерт, Э.Кассирер, Ф.Шлейермахер, М.Бубер;

\$D) Г.Гадамер, Ж.Маритен, Э.Муне, Н.Лосский;

\$E) Ф.Шлейермахер, М.Бахтин, Э.Гуссерл, Э.Жилсон;

@100.муаллифи андеша оид ба инсон, ки ҳастии худро дар олам шарҳу тафсир медиҳад ва тавзеҳи мазкур ин фаҳмиши маъноӣ ҳаёт ва ҷои инсон дар олам

аст.Нуқтаи назари барвақтаи ин мутафаккир ҳам герменевтика ва ҳам экзистенциализмро фаро гирифта ба ҷанбаи ҳастишиносии (онтологии) герменевтика, на маърифатии он бахшида шудааст. Ҳастии инсонӣ аз нигоҳи ӯ аз аввал герменевтикӣ буда, ба фаҳмидашавандагӣ асос ёфтааст. Асари машҳури ӯ («Бытие и время», М., 1993) ба забони русӣ нашр шудааст. Ӯро ном гиред.

\$A) М.Хейдеггер;

\$B) Ф.Шлейермахер;

\$C) Г.Гадамер;

\$D) П.Рикер;

\$E) Ж.Деридда;

@101. Аз нигоҳи ӯ фаҳмиш ҳамчун тарзи универсалии ҳастии инсонӣ арзёбӣ мегардад. Инсон ба зарурияти фаҳмидани худ фаҳмидани каси дигаре, фаҳмидани ҳодисоти гузаштаи стода, фаҳмиши таърих, фаҳмиши санъат рӯ ба рӯ меояд. Ҳастии инсонро аз ин нуқтаи назар метавон «фаҳмидан» номид. Илми герменевтикаро тавсиф дода, зарурати ба эътибор гирифтани ақидаҳои зидду ихтилофнокро таъкид намуда дар асараш «Воқеияти зебоӣ» («Актуальность прекрасного» М., 1991) менависад. «Ҳақиқати герменевтика чунин аст: ҳақиқатро танҳо як нафар наметавонад дарк кунад ё ин ки хабар диҳад». Ин мутафаккир ҳамсоли пурраи асри XX, солҳои 1900-2002 зиндагӣ кардааст:

\$A) Г.Гадамер;

\$B) Ж.Делез;

\$C) Р.Рорти;

\$D) П.Рикер;

\$E) М.Хайдеггер;

@102. Ба андешаи ӯ шахс эҷодкори тамаддуни инсонист. Ҳадафи фалсафа-таҳияи методи фаҳмиши субъективияти инсонӣ буда, дар таълимоти ин намояндаи герменевтика мафҳуми марказии фалсафа-шахс аст. Ӯ ба сифати методи мазкур «регрессиви-прогресивӣ»-ро пешниҳод мекунад, ки моҳияти он фаҳмидани инсон тавассути се ченак – гузашта, имрӯза ва оянда аст:

\$A) М.Хейдеггер;

\$B) Ж.Деррида;

\$C) П.Рикер;

\$D) Ф.Шлейермахер;

\$E) Г.Гадамер;

@103. Намояндагони ҷараёни структурализмро маълум кунед.

\$A) Ф.Сосюр, Клод Леви Стросс, Ж.Лакан, М.Фуко;

\$B) Х.Шухардт, Б.Кроче, Ж.Лакан, Ж.Деррида;

- \$C) В.Гумбольдт, Б-де Куртене, И.Трир, М.Фуко;
- \$D) Л.Блумфилд, Э.Харрис, Ч.Хокет, К.Л.Строс;
- \$E) В.Гумбольдт, М.Хайдеггер, Э.Гуссерл, Ж.Лакан;

@104.Марҳилае, ки ин чараён муаррифӣ мекунад, гузариш аз замони нав ба замони муосир буда, ҳамчун мунаққиди арзишҳои фалсафӣ ва фарҳангие, ки дар доираи тафаккури ратсионализми асри XVIII пайдо шуда буд, баромад мекунад.Ин назария чараёни дар адабиёту санъати асри XX- ҳамчун комплекси идеяҳои иҷтимоию фалсафӣ, назарияи бархурди нав ба олам аст, ки давраи «навтарин»-ро тавзеҳ ва «муаррифӣ» менамояд.Вазъи нави иҷтимоию фарҳангии Аврупои баъдичангиро чун ҷудоии қатъӣ аз гузашта тавсиф карда, ба ҳама лоиҳаи фарҳангӣ, аз ҷумла фалсафа низ ба назари шубҳа нигариста, аз нав дида баромадану тафтиши онҳоро таъкид мекунад.Ба хотир биёред, ки ин кадом чараёнест, дар фалсафа, адабиёт ва санъати замони муосир.

- \$A) Постмодернизм;
- \$B) Постструктурализм;
- \$C) Теологияи экзистенциалӣ;
- \$D) Чараёни динию фалсафии «теологияи озодшавӣ»;
- \$E) Постпозитивизм;

@105.Ў ду назария барои олами Ғарб актуалӣ (мубрам) - назарияи стратификатсия ва назарияи мобилияти иҷтимоиро таҳия намудааст.Аз соли 1930 профессори университети Гарвард буда, факултаи сотсиологияи ҳамин университетро таъсис дод ва роҳбарии онро ба уҳда дошт.Файласуфи рус, ки баъди соли 1922 Россияро тарк намуданаш дар ИМА.зиндагию фаъолияти илмӣ карда, маркази тадқиқотҳои фалсафӣ ва сотсиологии худро проблемаи инсон ва омӯзиши ҷамъият интихоб намуд.Ўро маълум созед.

- \$A) П.А.Сорокин;
- \$B) Д.С.Мережковский;
- \$C) Л.И.Шестов;
- \$D) Н.А.Бердяев;
- \$E) П.П.Сувчинский;

@106.Ин принцип ифодаи назарияи сенсуалистии мутафаккире аст, ки муқаррароти «Идеяҳои фитрӣ»-и Р.Декарт ва тасаввуроти намояндагони афлотунияи университети Кембриҷро оиди донишҳои фитрӣ дар асараш «Таҷрибаҳо оиди фаҳмиши инсонӣ» («Опыт о человеческом разумении») мавриди танқид қарор медиҳад.«ҳеҷ чизе, ки қаблан дар эҳсос набошад, дар ақл нахоҳад буд».Ўро ба хотир биёред.

- \$A) Ҷон Локк;

- \$B) Чорч Беркли;
- \$C) Томас Гоббс;
- \$D) Готфрид Лейбнитс;
- \$E) Бенедикт Спиноза;

@107.Ин фасли фалсафа ҳанӯз то пайдо шудани истилоҳи онро шарҳдиҳанда, дар фалсафаи антиқа ба тарзи равшан, таҳия гашта буд.Ин мафҳум аз калимаи юнонӣ гирифта шудааст ва бори аввал дар «Луғати фалсафӣ»-и файласуфи немис Рудолф Гоклениус (с.1613) шарҳ дода шуда, ба забон тоҷикӣ «таълимот дар бораи ҳастӣ» тарҷума мешавад.Ин мафҳумро маълум созед.

- \$A) Онтология;
- \$B) Гносеология;
- \$C) Психологизм;
- \$D) Сотсиологизм;
- \$E) Антропология;

@108.Ҳаракати миқдорие, ки ба тағйироти қатъии таркиби объектҳо, ба эҷоди (пайдошавии) объекти комилан нав оварда, гузаришро аз як шакли материя ба дигараш таъмин мекунад.Ном баред.

- \$A) Популятсионӣ;
- \$B) Динамикӣ;
- \$C) Эволютсионӣ;
- \$D) Флуктатсионӣ;
- \$E) Бифуркатсионӣ;

@109.Ин андешаи яке аз материалистони вулгарӣ аст, ки хусусияти шуурро инкор намуда, онро ба чизҳо (моддиёт) омехта медонист: «Мағзи сари инсон фикрҳоро ҷудо мекунад, мисли он ки чигар зардари» Айният додани шуурро бо материя дар асараш «Инсон ва мақоми он дар табиат» таъкид намуда, назарияи П.Ж.Кабанисро, ки тафаккурро маҳсули физиологии материя меҳисобид, пайравӣ менамояд.Профессори университети Женева буд ва барои дар инқилоби соли 1848 (Германия), К.Маркс назари материализми вулгарии ӯро танқид мекунад:

- \$A) К.Фохт;
- \$B) Я.Молешотт;
- \$C) Ж.Гюйо;
- \$D) П.Ж.Прудон;
- \$E) Л.Бюхнер;

@110.Таваҷҷуҳи файласуфонро проблемаҳои асосии онтология қарнҳои зиёд ҷалб мекард ва нишон диҳед, ки ин проблемаҳо кадомҳоянд?

- \$A) Проблемаи ҳастӣ, ғайриҳастӣ, табиати шуур, проблемаи ягонагии олам, проблемаи Худо, масъалаи ҳаракат ва ғайра;
- \$B) Проблемаи инсон, мантиқи шаклӣ, ҳастӣ, маърифати ҳиссию ақлӣ, ҷамъият;
- \$C) Проблемаҳои олами маънавӣ. тақдир инсон, арзишҳо, ахлоқ ва озодии инсон;
- \$D) Проблемаҳои ҳастии моддию маънавӣ, маърифати олам, эволюсияи табиати зинда, таърихи афкори фалсафӣ, идеяи Офариниш, шуури инсон;
- \$E) Ҷамъият, иқтисодиёт, донисташавандагии олам, ғайриҳастӣ, ҳаракат, ҳастии зухуротҳо ва проблемаи ягонагии олам;

@111. Дар таълимоти кадом философ масъалаи робитаи ҳастӣ ва ғайриҳастиро нахустин маротиба дидан мумкин аст?

- \$A) Афлотун дарк намуд, ки инкори ғайриҳастӣ аз ҷониби Парменид боиси сарфи назар кардани имконияти муқоиса фарқгузорӣ мувофиқсозӣ умуман маърифат мегардад ва ӯ ғайриҳастиро ҳамчун вучуди «як чизе» дар таълимоташ ҷой намуд;
- \$B) Яке аз бунёдгузори материализми диалектикую таърихӣ Ф.Энгелс ҳастиро қабл аз ҳама ба моддиёт айнавт дода мафҳуми ҳастии холис ва ғайриҳастии холисро сарфи назар мекунад;
- \$C) Шарҳи диалектикий категорияҳои ҳастӣ ва ғайриҳастиро дар айнавту фарқият баҳамворидшудану ба якдигар гузаштан ва дар робитаи мутақобила буданашон мутафаккири немис Г.Гегел тадқиқ менамояд;
- \$D) Намояндагони экзистенциализм ҳастии инсонро аз ҳастии ашӯҳо ба қулӣ фарқгузошта, чунин шакли ҳастӣ - экзистенсияро ҳамчун ҳастии пурмаъно ва ҳақиқӣ меноманд, ки онро чун моҳият ва мавҷудият бо ҳам мувофиқ менамоянд;
- \$E) Арасту дар назар дошт, ки мафҳуми ҳастиро ба ҳар маъно ифода мекунанд ва мафҳуми «моҳият» ин «асли ҳастӣ» мебошад. Ғайриҳастии мутлақ нест ва он дар нисбати ҳастӣ мебошад;

@112. Ба фалсафа категорияи «моҳият»-ро ворид сохта онро асли «ҳастӣ» меноманд. Моҳият чунин ҳастиест, ки худ новобаста ба чизи дигар арзи вучуд дорад. Моҳият низ ҳастӣ, «қабати амиқ»-и ҳамагуна ҳастӣ аст, ки эҳсос нагашта, танҳо ба воситаи ақл маърифат мегардад. Робитаи «моҳият» ва «ҳастӣ»-ро кӣ ба дастгоҳи назариявии фалсафа ворид сохтааст:

- \$A) Арасту;
- \$B) Афлотун;
- \$C) Эпикур;
- \$D) Абуюсуф ал-Киндӣ;
- \$E) Бенедикт Спиноза;

@113. Асосгузори кибернетика ва назарияи шуури сунъӣ:

- \$A) математики амрикоӣ ва файласуф Норберт Винер;

- \$B) математик ва муҳандиси амрикоӣ К.Э.Шеннон;
- \$C) физиологи асабшиноси амрикоӣ У.Макклалок;
- \$D) мутахассиси амрикоӣ дар соҳаи шуури сунъӣ М.Ли Мински;
- \$E) математики венгерӣ-амрикоӣ Ч.Ф.Нейман;

@114. Ҳастӣ шаклҳои асосӣ дорад, ки онро ном гиред.

- \$A) ҳастии материалӣ, ҳастии идеалӣ, ҳастии инсонӣ, ҳастии иҷтимоӣ;
- \$B) ҳастии маънавӣ ҳастии табиӣ ҳастии идеалӣ ҳастии рӯҳонӣ;
- \$C) ҳастии ашӯҳо ҳастии материалӣ ҳастии табиӣ ҳастии олами наботот ҳайвонот;
- \$D) ҳастии предметҳо ҳастии зухуротҳо ҳастии моддӣ;
- \$E) ҳастии рӯҳонӣ;

@115. Оиди мафҳуми (категорияи) материя назарияҳои асосии фалсафиро зикр намоед.

- \$A) Назарияи материалистӣ, идеализми объективӣ, идеализми субъективӣ, назарияи позитивистӣ;
- \$B) Назарияи агностицизм, дуализм, скептицизм ва назарияи материалистӣ;
- \$C) Назарияи феноменология экзистенциализм позитивизм прагматизм;
- \$D) Назарияи монадалогия, атомизм, идеализми объективӣ, эмпиризм;
- \$E) Назарияи ратсионализм, материализм, диалектикӣ, прагматизм, инструментализм;

@116. Оиди материя назарияи материалистӣ чиро дар назар дорад?

- \$A) Материя асоси ҳастӣ буда, ҳама шаклҳои дигари ҳастӣ-рӯҳ, инсон, ҷамъият маҳсули материя аст. Материя аввал буда, дар худ ҳастии воқеиро фаро гирифтааст;
- \$B) Материя асоси тамоми мавҷудот ба ҳисоб рафта шакли ашӯҳо ҳамчун инъикоси логос тасвир мегардад;
- \$C) Материя ин оғози мавҷудоти олам буда ҳамон ҳадди ҳастӣ аст ки руҳ аз ҳолати сокин таҳти зухуроти материалӣ худро ифшо месозад;
- \$D) Материя бо рӯҳ алоқамандии наздик дошта то андозае материя «рӯҳи хуфта» аст;
- \$E) Материя аз хиради ҷаҳони судур шуда ба таври тадриҷӣ амали шудани сифатҳои хиради ҷаҳонист;

@117. Материя асоси ҳастӣ буда, ҳама шаклҳои дигари ҳастӣ - рӯҳ, инсон ҷамъият маҳсули материя аст. Материя-реалияти объективист (воқеияти айнӣ), ки новобаста аз инсон ва шуури ӯ вуҷуд дошта, инсон онро ба воситаи эҳсосҳои дарк менамояд, сурату акси онро мегарад. Материя аввал буда, дар худ ҳастии воқеиро фаро гирифтааст. Ин нуқтаи назар ба кадом ҷараёни фалсафӣ тааллуқ дорад?

- \$A) Назарияи материалистӣ;

- \$B) Назарияи материализми вулгарӣ;
- \$C) Назарияи идеализми объективӣ;
- \$D) Назарияи позитивизм;
- \$E) Назарияи эмпириокрититсизм;

@118. Сохтори (аломатҳои) таркибии материяро ном баред.

- \$A) Табиати ғайризинда, табиати зинда, сотсиум (ҷамъият);
- \$B) Табиати дуҷум-маҳсули ғабӯлияти истеҳсолии инсон олами ғайризинда олами қудс;
- \$C) ҳастии инсон ҷамъият кайҳон;
- \$D) Табиати аввал – ҳамон қисми табиат, ки ҳанӯз ба доираи ғабӯлияти инсон ворид нест олами инсонӣ наботот;
- \$E) Олами ҳайвонот биосфера ноосфера табиати ғайризинда;

@119. Ин сатҳи кадоме аз шаклҳои таркибии материя аст? Сатҳи субмикроэлементарӣ, микроэлементарӣ, ядро, атом, молекулавӣ, сатҳи ҷизҳои алоҳида, макроҷисмҳо, сайёравӣ, сатҳи системаҳои сайёраҳо, сатҳи галактика ва системаи галактикаҳо, метагалактика сатҳи олам дар маҷмӯъ.

- \$A) Табиати ғайризинда;
- \$B) Олами Кабир;
- \$C) Олами Асғар;
- \$D) Табиати зинда;
- \$E) Сатҳи биосфераю литосфера;

@120. Ин сатҳу аломати таркибии материяро муайян кунед: сатҳи тоҳуҷайравӣ (ДНК, РНК, сафедаҳо), ҳуҷайраҳо, суҷуҳи бисёрҳуҷайравӣ, намудҳо, популятсияҳо, биосенезҳо, сатҳи биосфера дар маҷмӯъ.

- \$A) Табиати зинда;
- \$B) Олами наботот;
- \$C) Олами ҳайвоноту наботот;
- \$D) Олами ғайризинда;
- \$E) Сатҳи биосфера;

@121. Ин аломат (унсур) ва сатҳи модда (олами модди)-ро маълум созед: Фарди алоҳида, оила, гурӯҳ, коллективҳо, гуруҳҳои иҷтимоӣ, (синфҳо, стратҳо, этносҳо, миллатҳо, наҷодҳо, ҷамъиятҳои алоҳида, давлат, иттиҳоди давлатҳо, ҷамъият дар маҷмӯъ.

- \$A) Сатҳи сотсиум (ҷамъият);
- \$B) Олами Кабир;
- \$C) Олами материалӣ;

\$D) Табиати зинда;

\$E) Табиати зиндаю ғайризинда;

@122.Материя чиҳатҳои характерноки худро дорад, ки онро дар поён нишон диҳед:

\$A) ҳаракат, худташаккулёбӣ, ҷойгир будан дар фазо ва вақт, қобилият ба инъикос доштан;

\$B) Оромӣ, ҳаракат, инкишофи ғайриташаккулёбӣ, мавҷудият дар фазо, қобил ба фаношавӣ;

\$C) ҳаракати биологӣ, оромӣ, инкишофи мустақим, ҷойгир будан дар вақт, қобилияти инъикос ёфтан;

\$D) ҳаракати механикию биологӣ, оромӣ, фаношавӣ, азнавэҳгардӣ, мавҷудият дар вақт, қобилият надоштан аз инъикоси воқеӣ;

\$E) ҳаракат худташаккулёбӣ, фаношавӣ;

@123.Ҳамчун хосияти ҷудонопазири материя ҳаракат кадом шаклҳоро дорад?

\$A) ҳаракати механикӣ, физикӣ, кимиёвӣ, биологӣ ва иҷтимоӣ;

\$B) ҳаракати ростхата, спиралӣ, мунтазаму доимӣ ва биологӣ;

\$C) ҳаракати дискурсивӣ, ҳаракати флуктуатсионӣ, ҳаракати механикӣ, ҳаракати эволютсионӣ;

\$D) ҳаракати ҷаҳишмонанд, эволютсионӣ, ҳаракати популятсияҳо, ҳаракати механикию физикӣ, олами зиндаю ғайризинда;

\$E) ҳаракати мунфасила ва мутассила, кимиёвӣю биологӣ, ҳаракати атому молекулаҳо;

@124.Дар онтология мафҳуми сифот истифодамегардад, ки онро шарҳ диҳед.

\$A) сифот-ин хосияти зарурӣ муҳим ва ҷудонопазирест, ки бе он предмет объект вучуд дошта наметавонад;

\$B) Дар ҷараёни тағйиротҳои сифатӣю миқдорӣ сифот нуқтаи ибтидоиест, ки маҳз аз он тағйирёбии сифатӣ оғоз мегардад ва заминаи таҳаввули комили предмету объектҳо мегардад;

\$C) Хосияти ғайримуҳим фосиладор буда ба табиати зинда хос аст вале дар табиати ғайризинда ҳузур надорад;

\$D) Хосияти инъикосшавандагии предмету объектҳо буда, марҳила ба марҳила маърифати инсонӣ онро фаро мегирад;

\$E) Хосияти муҳими ҳаракати биологӣю физикии материя буда, дар ҷараёни аз як сифат ба сифати дигар гузаштани объектҳо аз худ дарак медиҳад;

@125.Муқаррароте, ки ном гирифта мешавад, ифодаи кадом концепсияҳоянд? Агар концепсияҳои муайяни фалсафӣ оиди воқеияти объективӣ аз як ҷавҳар будани

онро дар назар дошта бошад, аз ду ё аз мабдаҳои мухталиф будани онро пешниҳод кунад, нуқтаи назари ин концепсияҳо мебошад.

- \$A) Реализм, дуализм, материализм;
- \$B) Идеализм, дуализм, материализм;
- \$C) Монизм, дуализм, плюрализм;
- \$D) Детерминизм, дуализм, скептицизм;
- \$E) Релятивизм, дуализм, субстансиализм;

@126.Кадам шакли (зухури) асосии материяро илми муосир исбот сохтааст?

- \$A) Ашё (модда) ва майдонҳо. Онҳо сифатан аз ҳам фарқ мекунад, аммо нишонаҳои хосиятҳои умумӣ дошта, бо ҳам алоқаманданд ва метавонанд ба якдигар табдил ёбанд;
- \$B) Ашё зухуротҳои ҳастии моддию маънавӣ, ки мутобиқба сохтори таркибии материя ташаккул меёбанд;
- \$C) Ашёҳо ҳодисаҳои олами биосфера ноосфера, ки ба низоми элементҳои материяи зиндаю ғайризинда дохиланд;
- \$D) Ашёҳо, зухуротҳои табиати зиндаю ғайризинда, ки фарогири шаклҳои ҳаракати материя буда, вобаста ба шакли мушаххаси он ба тағйироти сифатии фарқкунандае хоҳанд овард;
- \$E) Ашёҳо чизҳои микромир, ки шомили шакли ҳаракати механикию физикии материя буда хосияти умумӣ доранд ва ҷиҳатҳои фарқкунандаи онҳо бошад имкони ба якдигар гузаштани онҳоро сарфи назар мекунад;

@127.Кадам соҳаҳои олами материалиро физикаи муосир ном мебарад?

- \$A) Макро, микро, мегаолам. Онҳо аз нигоҳи ҳаҷм ва бузургии объектҳои моддӣ гуногунанд. Аз инкишофи макромир ба сӯи амиқият рафтани он ин микроолам (микромир) ба сӯи паҳноият рафтан мегаолам аст;
- \$B) Олами Акбар ва Олами Асгар, ки ҳанӯз мутафаккирони антиқа зимни он ҳарф заданд;
- \$C) Сайёраҳо ситораҳо ва низоми галактикӣ. Сайёраи Замин чун мувофиқтарин сайёраест, ки на аз Офтоб дуртар аст ки сард гардад ва на ба Офтоб наздик аст, ки тафсон шавад;
- \$D) Низоми хаос (ҳарачу марач) ва тартиб, ки ба Олами зинда ва табиати ғайризинда хос буда, заминаи инкишофи ғайриҳатӣ ғайрипаралелӣ ва ташаккули худ ба худ олами материалист;
- \$E) Табиати ғайризинда, табиати зинда ҳамчун элементҳои асосии материя дар навбати худ микроолам ва макроолам буда, ҳастии иҷтимоиро сарфи назар мекунад;

@128. Илм дар бораи қонунмандиҳои умумии раванди идоракунии ва интиқоли иттилоот дар низомҳо чӣ ном дорад:

- \$A) кибернетика;
- \$B) бионика;
- \$C) мантиқи математикӣ;
- \$D) синергетика;
- \$E) системотехника;

@129. Илми баъди ғайриклассикӣ кай ташаккул ёфтааст?

- \$A) Дар солҳои 70-уми асри XX;
- \$B) Дар охири асрҳои ХУ11-ХУ111;
- \$C) Дар охири асри ХУ111;
- \$D) дар қисми дуюми асри Х1Х;
- \$E) солҳои –ми асри XX;

@130. Арасту чӣ тавр классификатсияи тарзҳои тағйироту ҳаракатро ҷамъбаст мекунад?

- \$A) Пайдоиш, фаношавӣ ва ҳуди ҳаракат, ки ҳамчун амалӣ шудани мавҷудиятро дар имконияти вай ва гузариши онро ба воқеият дар назар дорад;
- \$B) ҳама чиз дар Олам қобил ба ҳаракат аст ҳаракат ин тарзи мавҷудиятест, ки аз моҳияти материя берун меояд;
- \$C) ҳаракат бе материя низ вуҷуд дошта метавонад ва ҳамчун энергия хосияти берун аз материя аст;
- \$D) Тамоми тағйирот ва ҳаракат мувофиқи назарияи гирдгардон сурат гирифтааст, ки баъд аз марҳилаи муайянеро тай кардан боз ба нуқтаи аввала баргаштани он аст;
- \$E) ҳаракат - ин оташест, ки гоҳе шӯълавар ва гоҳе хомӯш мегардад;

@131. «Ончуноне, ки ҳаракат бе материя нест, ҳамон тавр материя низ бе ҳаракат вуҷуд дошта наметавонад». Ин андеша ба кӣ тааллуқ дорад?

- \$A) Гегел;
- \$B) Арасту;
- \$C) Мактаби Элеат;
- \$D) Нютон;
- \$E) Лаплас;

@132. Соли пайдоиши синергетикаро нишон диҳед:

- \$A) 1967;
- \$B) 1897;
- \$C) 1905;

\$D) 1924;

\$E) 1953;

@133. Тағйироти аз ҳадди сифатии мавҷуд беруннашаванда чист ва тағйироти дигаргуншавии сифатино ба вучудоварда чист.

\$A) Эволютсия ва инкишоф;

\$B) Ҷаҳиш ва инкишоф;

\$C) Револютсия ва ҷаҳиш;

\$D) Детерминизм ва индетерминизм;

\$E) Тағйироти синергетикӣ ва диалектикӣ;

@134. Яке аз хусусиятҳои асосии илми баъди ғайриклассикӣ- паҳ кардани афкор ва методҳои мазкур мебошад:

\$A) синергетика;

\$B) илмҳои гуманитарӣ;

\$C) диалектика;

\$D) метафизика;

\$E) танқиди фалсафа;

@135. Ҷиҳатҳои фундаменталии инкишофро муайян кунед:

\$A) Куллият, барнагарданда, вучуд доштани самти тағйирот;

\$B) Тағйироти мутаассил, хаотикӣ, самти тағйирот доштан;

\$C) Тағйироти бифуркатсионӣ ба нуқтаи аввал баргаштан, ҳаракати ҷанбаҳои алоҳида;

\$D) Куллият, детерминизм, молики ҳаракат, дар фазо ва вақт ҷой доштан;

\$E) Интегратсионӣ куллият сабабият баргарданда даврзананда ва ба нуқтаи аввал баргаштан;

@136. Об'екти илми баъди ғайриклассикӣ кадом аст:

\$A) низомҳои мураккаби социотехникӣ;

\$B) низомҳои динамикӣ;

\$C) низомҳои таърихан инкишофёбанда;

\$D) низомҳои механикӣ;

\$E) низомҳои содда;

@137. Зухури миқдории ҳаракат чиро дар назар дорад? Дар сурате, ки ҳаракат метавонад миқдорию сифатӣ бошад.

\$A) Зухури миқдории ҳаракат ин гузаштани материяи энергия ба фазо аст;

\$B) Ин тағйироти ҳаракат танҳо дар табиати зинда ба вукӯъ мепайвандад;

\$C) Зухури миқдории ҳаракат дар инкишофи сотсиум (чамъият) сурат гирифта дар табиат ноаён аст;

\$D) Зухури миқдории ҳаракат хоси танҳо ҳаракати механикӣ буда, шаклҳои дигари ҳаракатро фаро намегирад;

\$E) Тағйирот миқдорӣ ҳамзамон тағйирёбии сифатӣ, буда ба тағйироти кулл меорад;

@138.Ба ду тарз ё шакли тағйирёбӣ, ҳаракати миқдорӣ (худтағйирёбии материя) тақсим мешавад, ки онро пайдо кунед.

\$A) ҳаракати динамикӣ ва популятсионӣ;

\$B) ҳаракати сабабӣ ва имкониятии он;

\$C) Инкишофи эволютсионӣ ва ҷаҳишмонанд;

\$D) ҳаракати спиралӣ ва мустақим;

\$E) ҳаракати системавӣ ва тасодуфӣ;

@139.Ин шакли ҳаракати миқдориро муайян кунед: ҳаракати миқдорие, ки тағйирёбии мундариҷаи ҳаракат дар доираи шакли кўҳна буда, шаклҳои материалии пешина «имкониятҳои (потенциалӣ) худро» ифшо месозанд.

\$A) ҳаракати динамикӣ;

\$B) ҳаракати системавӣ;

\$C) ҳаракати потенциалӣ;

\$D) ҳаракати популятсионӣ;

\$E) ҳаракати спиралӣ;

@140.Таҳиягарони асосии он И.Пригожин ва Г.Хакен мебошанд: назарияи илмие, ки материяро ҳамчун системаи қобил ба худташаккулёбӣ, пайдо шудану мукамал гаштан ва аз нав тавлид шудани онро бе иштироки қувваҳои берун ба эътибор мегирад.Маълум созед.

\$A) Синергетика;

\$B) Диалектика;

\$C) Эклектика;

\$D) Метафизика;

\$E) Герменевтика;

@141.Шакли кулли тағйиротҳои дохилӣ, ки дар асоси он худташаккулёбӣ, ғалаён, калавиш ва ҷойивазкунии тасодуфии ҳолатҳои материя сурат мегиранд, дар доираи назарияи синергетика чӣ тағйирёбиест?

\$A) Флуктатсионӣ;

\$B) Бифуркатсионӣ;

\$C) Динамикӣ;

- \$D) Спонтанӣ;
- \$E) Диссипативӣ;

@142. Аз нуқтаи ғайримувозинатӣ система ба яке аз имкониятҳои эволютсияи худ афтида, худташаккулёбӣ ба амал меояд ва сохтори устувор ва тартиботи қаблан набудае ба вучуд меояд, ки тамоми система ба он майл мекунад. Калимаи лотинӣ буда, ба маънои ҷалб кардан фаҳмида мешавад. Чунин сохторро дар низоми синергетика чӣ меноманд?

- \$A) Атрактор;
- \$B) Флуктуационӣ;
- \$C) Бифуркатсионӣ;
- \$D) Диссипативӣ;
- \$E) Спонтанӣ;

@143. Яке аз муҳимтарин андешаи синергетикӣ чунин аст:

- \$A) дар табиат мавҷудияти низомҳои қомилан сарбаста ғайриимкон аст;
- \$B) сифатҳои як низом ба хусусияти сифатии низоми дигар мувофиқат намекунанд;
- \$C) низомҳои статикӣ мавҷуданд, ки ҳолати онҳо бо гузашти айём доимӣ мемонанд ва низомҳои динамикӣ мавҷуданд, ки ҳолати онҳо бо гузашти айём тағйир меёбад;
- \$D) ҳар як элементҳои низом метавонад ҳамчун низоми алоҳида баррасӣ гардад;
- \$E) қувваи алоқамандии унсурҳои дохили низом олитар аз қувваи алоқамандии низом бо унсурҳои муҳити беруна мебошад;

@144. Ин мафҳум ифодагари муқовимати объектҳои материалӣ ва муназзамии тағйироти (ивазӣ ҳолатҳо) объектҳоро дар протсессии инкишофи онҳо ифода намуда, шакли ҳастии объективӣ, қуллӣ, қонунии материя мебошад. Маълум созад.

- \$A) Вақт;
- \$B) Ҳаракат;
- \$C) Тафаккур;
- \$D) Фаза;
- \$E) Худташаккулёбӣ;

@145. Ин мафҳум имтидод (протяженность), таркиб, амали муштараки элементҳои дохилии объектҳои материалӣ ва амали муштараки объектҳои материалӣ байни худро ифода менамояд. Ин шакли ҳастии материяро муайян кунед.

- \$A) Фаза;
- \$B) Ҳаракат;
- \$C) Идея;

\$D) Вақт;

\$E) Худташаккулёбӣ;

@146.Сеченака будани он, муттасилӣ ва номуттасилӣ, симметрия ва асимметрия, тақсимшавии ашёҳо ва майдонҳо, масофати байни объектҳо, ҷойгиршавии онҳо: чунин аст, хусусиятҳои хоси ин шакли ҳастии материя.Маълум созед.

\$A) Фазо;

\$B)Ҳаракат;

\$C) Тафаккур;

\$D) Вақт;

\$E) Худташаккулёбӣ;

@147.Мудавомият ва барнагарданда будани он, хусусияти атрибутии (ҷудонашаванда) ин шакли ҳастии материя аст.Маълум кунед.

\$A) Вақт;

\$B) Табиат;

\$C) Фазо;

\$D) Ҳаракат;

\$E) Худташаккулёбӣ;

@148.Дар таърихи илм ду назарияи мазкур оид ба ҷойгиршавии материя дар вақту фазо таҳия шудаанд:

\$A) Релятсионӣ ва субстансиалӣ;

\$B) Детерминистӣ ва индетерминистӣ;

\$C) Атомистӣ ва монадалогия;

\$D) Назарияи нисбият ва релятсионӣ;

\$E) Назарияи небулярӣ ва субстансиалӣ;

@149.Масъалаи асосии фалсафӣ бо номи ин мутафаккирон ба ду самт ҷудо мешавад:

\$A) Самти Демокрит ва самти Платон;

\$B) Самти Арасту ва самти Афлотун;

\$C) Самти Маркс ва самти Ленин;

\$D) Самти Мах ва самти Конт;

\$E) Самти Суқрот ва самти Гегел;

@150.Мафҳуми «синергетика» ҷунонӣ ва қадим буда чунин маънӣ дорад:

\$A) ҳамфаъолиятӣ, ҳамшарикӣ;

\$B) беохирӣ, номуайянӣ;

\$C) инкишов, рушд;

\$D) санъат, малака, истеъдод;

\$E) хирад, тафаккур;

@151. Назарияи ӯ назарияҳои пешинро оиди фазою вақт чун бузургҳои абадию беохир бакулли тағйир дода, дурустии концепсияи релятсиониро, ки мувофиқи он фазо ва вақт ҳамчун муносибати дохилии материя ҳастанд, тасдиқ кард:

\$A) Назарияи нисбияти А.Энштейн;

\$B) Назарияи небулярӣ;

\$C) Концепсияи типологии вақт, С.В.Майен;

\$D) Концепсияи органикии вақт, Г.Бакман;

\$E) Назарияи механикаи квантӣ;

@152. Моҳияти манзараи умумии баъди ғайриклассикии олам дар он аст, ки олам:

\$A) низоми мураккаби стохастикӣ аст;

\$B) низоми бузурги инкишофёбанда аст;

\$C) мошини оддиест, ки қисмҳои шадидан тобеи сабабиятанд;

\$D) низомест, ки хусусиятҳои воқеии онро омӯхтан ғайри имкон аст;

\$E) маҷмӯи ҳолатҳои шуур аст;

@153. Аз мавқеи концепсияи материалистӣ он қобилияти материяи олиташкил мебошад, ки материяро дар сатҳи олий инъикос менамояд:

\$A) Шуур;

\$B) Хотира;

\$C) Тафаккур;

\$D) Ақл;

\$E) Рӯҳ;

@154. Фаҳмиши материалистии шуур бо чӣ назарияе ном бурда мешавад? Мувофиқи ин назария шуур хосияти материяи олиташкил аст. Онро ёбед.

\$A) Назарияи инъикос;

\$B) Назарияи сенсуализм;

\$C) Назарияи материалистии шуур;

\$D) Назарияи идеатории шуур;

\$E) Назарияи интенционалии шуур;

@155. Шуури инсон хосиятҳои худро дорад, ки муҳаққиқин чанд шакли онро ном гирифтаанд. Ном баред.

\$A) Идеалиёт, интенционалӣ, идеаторӣ;

\$B) Мантиқият, ақлоният, эҳсосият;

\$C) Тафаккур, идеалият, мантиқият;

\$D) Архитипҳо, ақлоният, интенционалӣ;

\$E) Архетипӣ, бешуурӣ, идеаторӣ;

@156.Чанд нуқтаи назар дар фалсафа оиди шуур таҳия шудааст, ки муҳимтаринашон чаҳортоанд.Пайдо кунед.

\$A) Физикализм, солипсизм, идеализми объективӣ, материализми эътидолӣ;

\$B) Сенсуализм физикализм идеализми субъективӣ материализми вулгарӣ;

\$C) Физикализм, идеализм ратсионализм эмпиризм;

\$D) Фидеизм идеализми субъективӣ физикализм экзистенциализм;

\$E) Материализм физикализм идеализми субъективӣ герменевтика;

@157.Шуур, олам-хиради азимест ва шуур натиҷаи робитаи муштараки майдонхоест, ки материяро ба вучуд меорад.Ин назария ба кадом мутафаккир тааллуқ дорад?

\$A) Толбет;

\$B) Тейяр де Шарден;

\$C) Рейзер;

\$D) Шерингтон;

\$E) Э.Кассирер;

@158.Галактика-хиради бузургест, ки ба мағзи сари инсон робита барқарор намуда, онро ба хирад пурраю нерӯманд месозад.Маълум созед, ки назарияи психосфера оиди шуур ба кӣ тааллуқ дорад?

\$A) Рейзер;

\$B) Толбет;

\$C) Тейяр де Шарден;

\$D) Ч.Шарингтон;

\$E) Э.Кассирер;

@159.Назарияи инкишофи ҳама ҳастӣ ва методи фалсафӣ:

\$A) Диалектика;

\$B) Метафизика;

\$C) Эклектика;

\$D) Софистика;

\$E) Эмпиризм;

@160.Хосияти умда ва нишонаи асосии материя, тағйироти объектҳои материалӣ ва идеалӣ, проблемаи асосии диалектика мебошад:

\$A) Инкишоф;

\$B) Тағйироти сифатӣ;

- \$C) Тағйироти миқдорӣ;
- \$D) Ягонагӣ ва муборизаи зидҳо;
- \$E) Эволютсия;

@161. Қонунҳои кулӣ ва универсалӣ, ки ҳама соҳаҳои воқеияти муҳитро фаро гирифта, бунёди амиқи ҳаракат ва инкишоф, манбаи он, механизми гузаштанро аз нав ба кӯҳна, робитаи онҳоро ифшо месозад:

- \$A) Қонунҳои диалектика;
- \$B) Қонунҳои илмӣ;
- \$C) Қонунҳои эмпирикӣ;
- \$D) Қонунҳои тафаккур;
- \$E) Қонунҳои ҷамъият;

@162. Се қонуни бунёдии диалектикаро ном гиред.

- \$A) Қонуни ягонагӣ ва муборизаи ба ҳам зидҳо, қонуни гузаштани тағйироти миқдорӣ ба сифатӣ, қонуни инкори инкор;
- \$B) Қонуни зиддҳо ва инкишоф, тағйироти эволюсионӣ ва сифатию миқдорӣ;
- \$C) Қонуни инкишофи мутазод ва ягонагии он, тағйироти миқдорӣ ва инкори тағйироти сифатӣ;
- \$D) Қонуни бақои энергия ва зиддияти он, тағйироти сифатӣ ба миқдорӣ қонуни таҷзияи диалектикӣ;
- \$E) Қонуни ягонагии мутазодҳо, инкори тағйироти миқдорӣ, инкори тағйироти сифатӣ;

@163. Бунёдгузори назарияи мукаммали диалектикӣ ду мафҳумро дар доираи қонуни ягонагӣ ва муборизаи ба ҳам зидҳо таҳия сохта, механизми амали мутақобилаи онҳоро, ки ба ҳаракат меорад, нишон дод. Аз нигоҳи ӯ ҳар предмет, зухурот ду сифати асосӣ дорад. Сифати аввал ба он маъно аст, ки предмет, зухурот, идея бо худ баробару мусовӣ аст, яъне предмети мазкур маҳз ана ҳамин предмет мебошад. Айни ҳол дар доираи сифати ҳамин предмет чизе аст, ки кӯшиш дорад аз доираи ҳамин предмет баромада, сифати аввалро халалдор созад. Зиддияти байни ин ду сифати асосӣ ба тағйироти предмет–ба ҳаракат меорад. Ин мутафаккиро маълум созад:

- \$A) Гегел: айният ва фарқият;
- \$B) Энгелс: моҳият ва зухурот;
- \$C) Афлотун: идеяи муташаккилу маҳдуд ва материяи номуайяну орий аз шакл;
- \$D) Арасту: идеяҳо ва ашҳо;
- \$E) Гегел: зарурат ва тасодуф;

@164.Равияи фалсафие, ки дар асри XX ба вучуд омада, намояндагонаш илмро бинобар натиҷаҳои пешрафти илмӣ-техникӣ баррасӣ менамоянд:

- \$A) антисциентизм;
- \$B) аксиология;
- \$C) актикумулятивизм;
- \$D) технократизм;
- \$E) сциентизм;

@165.Мувофиқи он-нав ҳамеша кўҳнаро рад намуда, ҷои ўро ишғол менамояд, вале тадричан худӣ он ба кўҳна табдил ёфта аз ҷониби чизӣ нав рад мегардад. Масалан эволюсияи авлод, ивази назар дар фарҳангу мусиқӣ, иваз шудани форматсияҳо ё марҳилаи тағйири тамаддунҳо ва ғайра. Ин моҳияти қонунест, ки шакли дурусти навиштаҷро маълум созад.

- \$A) Қонуни инкори инкор;
- \$B) Қонуни синтези диалектикӣ;
- \$C) Қонуни ягонагӣ ва муборизаи ба ҳам зидҳо;
- \$D) Қонуни гузаштани тағйироти миқдорӣ ба сифатӣ ва баръакс;
- \$E) Қонуни детерминизми инкишоф;

@166. Диалектика принципҳои худро дорад, ки ном баред.

- \$A) Принципи робитаҳои кулл, принципи муназзамият, принципи сабабият, принципи таърихият;
- \$B) Принципҳои такроршавандагӣ, детерминистӣ, робитаи кулл, самти муайян доштан;
- \$C) Принципи баргаштан, ба қонуне тобеъ будан, принципи сабабият, таърихият;
- \$D) Принципи робитаҳои кулл, такроршавандагӣ, принципи ягона будан, самти муайян доштан;
- \$E) Принципи робитаҳои кулл, принципи сабабият, принципи ба қонуне тобеъ будан;

@167. Дар рафти он қишрҳои гуногунҷиҳатаи ҳастӣ равшан гашта, тарафҳои дохилӣ ва моҳияти ашёҳо, зухуротҳои олами муҳит омӯхта шуда, инчунин субъекти ҳамин фаъолият-инсон аз ҷониби худӣ инсон тадқиқ мегардад. Моҳияти он-раванди фаъолу самти мақсаднок доштаи инъикоси воқеият дар шуури инсон аст. Ин моҳияти чист?

- \$A) Амалия;
- \$B) Шуур;
- \$C) Назарияи маърифат;
- \$D) Дониш;
- \$E) Таълимот дар бораи ҳастӣ;

- @168. Чӣ амалхоро доир ба маърифат дар рафти ҳаёти хеш инсон анҷом медиҳад?
- \$A) Аввалан олами муҳитро бевосита маърифат намуда ё барои худ ё барои инсоният чизи наvero ифшо месозад. Дуюм, олами муҳитро ба воситаи натиҷаи фаъолияти маърифати наслҳои дигар (аз китобҳо, филмҳо, ёдгориҳои маданияти моддӣ маънавӣ) маърифат месозад;
 - \$B) Якум оламро худ маърифат мекунад дуюм дар хотирааш нақш мегузорад сеюм онро инкишоф медиҳад чаҳорум онро баҳогузори менамояд;
 - \$C) Оламро аввал аз таълимотҳои асотирӣ, бадеӣ ва динӣ маърифат сохта, маърифати илмиро сарфи назар карда, сипас ба наслҳои баъдина моҳияти онро ба мерос мегузорад;
 - \$D) Табиатро маърифат намуда, натиҷаи ин маърифаташро дар ҷамъият татбиқ месозад;
 - \$E) Олами муҳитро танҳо бо фаъолияти муштараки одамони дигар дар якҷоягӣ маърифат сохта, дар шакли ёдгориҳои маданияти моддӣ маънавӣ ба наслҳои оянда боқӣ мегузорад;

- @169. Чанд нуқтаи назари асосӣ дар фалсафа оиди раванди маърифат вучуд дорад?
- \$A) Ду нуқтаи назар: гноститсизм ва агноститсизм;
 - \$B) Се нуқтаи назар: гноститсизм, сенсуализм, ратсионализм;
 - \$C) Чаҳор нуқтаи назар эмпиризм: гноститсизм, агноститсизм ва ратсионализм;
 - \$D) Панҷ нуқтаи назар: агноститсизм, эмпиризм, ратсионализм, гноститсизм, скептитсизм;
 - \$E) Як нуқтаи назар: гноститсизм;

- @170. Маълум намоед ин нуқтаи назарро: тарафдорони ин нуқтаи назар (чун қоида материалистон) ба имрӯзу ояндаи маърифат нигоҳи оптимистона (итминон) дошта таъкид мекунанд, ки олам маърифатшаванда аст ва инсон имкониятҳои потенциалии номуҳдуди маърифатро соҳиб аст.
- \$A) Гноститсизм;
 - \$B) Сенсуализм;
 - \$C) Ратсионализм;
 - \$D) Агноститсизм;
 - \$E) Скептитсизм;

- @171. Ба имкониятҳои инсон оиди маърифати олам ё ба маърифатпазирии ҳуди олам боварию итминон надоранд ё имкониятҳои маърифатро маҳдуд меҳисобанд. Пайравони ин нуқтаи назар (бештар идеалистон) маълум намоед.
- \$A) Агноститсизм;
 - \$B) Гноститсизм;

- \$C) Эмпиризм;
- \$D) Ратсионализм;
- \$E) Солипсизм;

@172.Маърифатро яке аз чараёнҳои асосии фалсафӣ-фаъолияти мустақилонаи хиради оӣ медонад, пайравони чараёни дигари асосии фалсафи бошанд маърифатро раванде меҳисобанд, ки дар натиҷаи он материя ба воситаи қобилияти инъикосдоштааш–яъне шуур, худашро меомӯзад.Ин ду чараёнро пайдо кунед.

- \$A) Идеализм ва материализм;
- \$B) Идеализми субъективи ва материализми вулгарӣ;
- \$C) Идеализм ва феноменология;
- \$D) Материализм ва прагматизм;
- \$E) Материализм ва позитивизм;

@173.Маърифат ҳам субъект ва ҳам объект худро дорад.Субъекти маърифаткунанда кист?

- \$A) Субъекти маърифаткунанда инсон-мавҷудест, ки соҳиббақд буда фаровонии маърифати андӯхтаи инсониятро аз худ кардааст.Субъекти дигари маърифат умуман ҷамъиятест, ки дар таърихи худ ҳаҷми бузурги маданияти моддию маънавиро ғун карда ба сифати пешбарандаи натиҷаҳои маърифат хизмат менамояд;
- \$B) Субъекти маърифаткунанда аслан тамоми ҳодисот зухуротест, ки ба он маърифат равона шуда инчунин предмету ашёҳо низ ҳамчун субъекти маърифаткунанда баромад мекунад;
- \$C) Субъекти маърифаткунанда пеш аз ҳама таърихи инсоният аст, ки аз дастовардҳои гузаштаи маънавию моддӣ ба сифати бунёди маърифат истифода намуда дар раванди фаъолияти одамон ба ихтиёри онҳо ба хоҳири дарёфти маърифати олам хоҳираҳои наслҳои гузаштаре волегузорад;
- \$D) Субъекти маърифат ин олами муҳит, хусусан ҳамон ҳиссаи олам аст, ки ба сӯи он таваҷҷӯҳи маърифаткунанда нигаронида шудааст.Дар раванди маърифат дар сурати ба ҷамъият ва фардҳо нигаронида шудани маърифат онҳо низ субъекти маърифат шуда метавонанд;
- \$E) Субъекти маърифат танҳо ҷамъият аст, ки иттиҳодияҳои олимони коллективҳои эҷодии илмию фарҳангиро муттаҳид сохта, самти маърифати оламо ҳадафнок ва бонизом месозад.Инчунин субъекти маърифат ин ҳамон объекту зухуротест, ки мавриди омӯзиш қарор ёфтаанд;

@174.Маърифат ҳам субъект ва ҳам объект худро дорад.Объекти маърифатро муайян намоед.

\$A) Объекти маърифат ин олами муҳит (ҳасти бо тамоми гуногунӣ) хусусан ҳамон ҳиссаи олами муҳит аст, ки ба он таваҷҷӯи маърифатии субъект равона гардидааст. Дар сурати ба ҷамъият ва омӯзиши фардҳо нигаронида шудани маърифат онҳо низ объекти маърифат буда метавонанд;

\$B) Объекти маърифат дар симои маърифаткунанда таҷассум ёфта ҳамаи он андешаю афкори оиди ҳодисоти оламро фаро мегирад. Объекти маърифат қабл аз ҳама инсон аст, ки ӯ ба маърифати олам пардохтааст;

\$C) Объекти маърифат протсессии инфароди буда танҳо инсонии маърифаткунанда метавонад объекти маърифат бошад ҷамъият низ агар фаъолияти маърифатӣ дошта бошад метавонад объекти маърифат қарор гирад;

\$D) Объекти маърифат ин фаъолияти илмию эҷодии иттиҳодияҳои олимон аст, ки ба низоми махсус самти муайяни тадқиқоти илми нигаронида шудааст. Натиҷаи тадқиқотҳои илмию маърифатии объекти маърифат буда метавонанд;

\$E) Объекти маърифат ин қабл ҳама маърифаткунанда буда инсону ҷамъият бошанд пешбарандаи ҳамин маърифатанд ҳама гуна натиҷаи мусбии фаъолияти илмӣ низ метавонад объекти маърифат бошад;

@175. Ин таъриф ифодаи чист? Воқеияти айнии (реалияти объективӣ) дар шуури инсон дода шудаи инъикоси фаъолиятест, ки қонуниятҳои объективии робитаҳои оламро ба таври идеалӣ аз нав меофарад.

\$A) Дониш;

\$B) Ҳақиқат;

\$C) Илм;

\$D) Ақл;

\$E) Тасаввурот;

@176. Шақҳои донишро номбар кунед:

\$A) Донишҳои муқаррарӣ, образию бадеӣ, мифологӣ, динӣ, фалсафӣ, илмӣ;

\$B) Асотирӣ, ҳақиқӣ, ғайриилмӣ, маърифатӣ образӣ, таҳаюлӣ;

\$C) Сатҳӣ номӯҳим, таҳаюлӣ, илмӣ, ғайримуқаррарӣ;

\$D) Ақлӣ, эҳсосӣ, таҷрибавӣ, бадеӣ, ғайриилмӣ, динӣ ва ғайра;

\$E) Донишҳои объективӣ, субъективӣ, мутлақ, нисбӣ бадеӣ, таҳаюлӣ;

@177. Дар робитаи ба он ҷараёни фалсафии сенсуализм пайдор шуд, ки ин шакли маърифатро дар роҳи пайдорию устувории дониш саҳеҳтар меҳисобад. Ин чунин шакли маърифатест, ки ба воситаи узвҳои бинӣ ва шунавоӣ ба даст омада, на танҳо натиҷаи эволютсияи биологӣ, балки маҳсули таърихи умумичаҳонӣ ба шумор меравад.

\$A) Маърифати ҳиссӣ;

\$B) Маърифати илмӣ;

- \$C) Маърифати аклӣ;
- \$D) Маърифти таҷрибавӣ;
- \$E) Маърифати интуитивӣ;

@178 Намояндагони равияи сциентизмро номбар кунед?

- \$A) Г.Спенсер, Р.Карнап, Дж.Гэлбрэйт, Д.Белл;
- \$B) Ж.Ж.Руссо, Дж.Беркли, Д.Юм;
- \$C) З.Бжезинский, Е.Масуда, Э.Тоффлер;
- \$D) М.Бубер, А.Швейцер, А.Камю;
- \$E) М.Полани, Э.Шредингер, В.Гейзенберг;

@179.хукме, ки дар он дар асоси мавҷудияти нишонаҳои мондани ашё оид ба имконпазирии монандии ин ашё хулоса карда мешавад, чӣ ном дорад?

- \$A) аналогия;
- \$B) дедуктивӣ;
- \$C) индуктивӣ;
- \$D) монандии ягона;
- \$E) исбот;

@180.Аксиомаҳо натиҷаи муоҳидаи байни олимон буда, фарзияҳои алоҳидаи он бояд дар таҷриба санҷиш гарданд.Ба таъкиди ҳамин нуқта онҳо имконияти амалӣ шудани принципи мутобиқатро пазируфтанд.Бунёдгузори ин концепсия А.Пуанкаре ва П.Дюгем ба хулосае омаданд, ки аксиомаҳои дар заминаи назарияҳо нухуфта, наметавонанд ё ҳақиқат ё ботил бошанд.Ин концепсияро маълум кунед.

- \$A) Конвенционализм;
- \$B) Прагматизм;
- \$C) Феноменология;
- \$D) Назарияи мактаби навкантичигии Марбург;
- \$E) Концепсияи парадигмаҳои Т.Кун;

@181.Дар заминаи принципи классики мутобиқат (соответствия) ин концепсияи ҳақиқат эҷод шуда, маърифатро ҳамчун инъикоси воқеияти объективӣ фаҳмида, таълимотро дар бораи ҳақиқати объективӣ, мутлақ ва нисбӣ додаст.Ин концепсияро муайян намоед.

- \$A) Концепсияи диалектикую материалистӣ;
- \$B) Концепсияи конвенционализм;
- \$C) Концепсияи герменевтика;
- \$D) Концепсияи когерентии ҳақиқат;
- \$E) Концепсияи прагматизми ҳақиқат;

@182.Ин мундариҷаи таълимот дар бораи кадом ҳақиқат аст? Донишҳоест, ки инъикоси воқеии ҳосиятҳои объекти омӯхташударо дар худ гирифтааст ва мундариҷаи тасаввуротест, ки аз инсон инсоният вобастагӣ надорад.

- \$A) ҳақиқати объективӣ;
- \$B) ҳақиқати нисбӣ;
- \$C) ҳақиқати мутлақ;
- \$D) ҳақиқати ноуменали;
- \$E) ҳақиқати феноменалӣ;

@183.Донише таҳти ин мафҳуми ҳақиқат дар назар дошта мешавад, ки дар рафти инкишофи илм инкор намегардад ва он дониши пурра ва мукамал оиди объекти маърифатшаванда аст.Ин кадом шакли ҳақиқат аст.

- \$A) ҳақиқати мутлақ;
- \$B) ҳақиқати «Илоҳӣ»;
- \$C) ҳақиқат и объективӣ;
- \$D) ҳақиқати нисбӣ;
- \$E) ҳақиқати ноуменалӣ;

@184.Предметро ноপুরра ва яктарафа баҳогузори мекунад.Ин дастоварди мушаххаси илмии ҷи гуна ҳақиқат аст?

- \$A) ҳақиқати субъективӣ;
- \$B) ҳақиқати нисбӣ;
- \$C) ҳақиқати ноуменалӣ;
- \$D) ҳақиқати объективӣ;
- \$E) ҳақиқат и мутлақ;

@185.Масъалаи ҳақиқатро дар санъат, таърих ва дигар фанҳои гуманитарӣ ба миён гузоштан мумкин аст, вале аз нигоҳи ин ҷараёни фалсафӣ принсипи мутобиқатро оиди ҳақиқат дар илмҳои гуманитарӣ ва назм (поэзия) қобили қабул доништан мумкин нест.Ин кадом концепсияи оиди ҳақиқат аст?

- \$A) Герменевтика;
- \$B) Прагматизм;
- \$C) Конвенционализм;
- \$D) Дилектикую материалистӣ;
- \$E) Когерентӣ;

@186.Аҳамияти олами берун ба сифати ченаки ҳақиқат аз ҷониби онҳо инкор гашта, мувофиқи ақидаи онҳо вобаста ба тағйирёбии донишҳои мо, ҳақиқат низ инкишоф ёфтаю тағйир меёбад ва бо андозаи инкишофи простсесси маърифат далелҳои қаблан номаълум ифшо мегарданд.Ин назария ва намояндагони он

зимни ҳақиқат бар ин ақидаанд, ки ҳар матн маънои амиқ дошта, ҳуди маъно бошад ҳамчун эҳсос фаҳмида мешавад.(Ж.Делез, Ж.Деррида ва дигарон).

- \$A) Постмодерн;
- \$B) Прагматизм;
- \$C) Феноменология;
- \$D) Фалсафаи таҳлилий;
- \$E) Фрейдизм;

@187.Фаъолияти мушаххаси одамон дар роҳи дигаргун сохтани олами муҳит ва ҳуди инсон аст.Ин шакли асосии маърифат ва ченаки ҳақиқатро маълум созад.

- \$A) Амалия;
- \$B) Таҷриба;
- \$C) Ақл;
- \$D) Фаъолият;
- \$E) Илм;

@188.Ин шакли асосии маърифат истехсолоти моддӣ, фаъолияти идорӣ ва эксперименти илмиро дар худ гирифтааст, ки ном баред.

- \$A) Амалия;
- \$B) Таҷриба;
- \$C) Ақл;
- \$D) Илм;
- \$E) Эксперимент;

@189.Ченаки ҳақиқат, бунёди ҳақиқат, мақсади ҳақиқат, натиҷаи ҳақиқат - функцияҳои асосии он аст.Ин шакли маърифати оламро муайян кунед.

- \$A) Амалия;
- \$B) Маърифати ҳиссӣ;
- \$C) Маърифати илмӣ;
- \$D) Таҷриба;
- \$E) Маърифати ақлӣ;

@190.Мавзӯи омӯзиши он арзишҳо мебошад:

- \$A) аксиология;
- \$B) диалектика;
- \$C) онтология;
- \$D) философия;
- \$E) эстетика;

@191.Назарияи фалсафӣ оид ба дарк ва шарҳ додани матн чӣ ном дорад:

- \$A) герменевтика;
- \$B) психоанализ;
- \$C) аксиология;
- \$D) экзистенциализм;
- \$E) постмодернизм;

@192. Намояндагони герменевтика кихоянд?

- \$A) Ф.Шлеймахер, В.Дильтей, М.Хайдегер, Э.Гусерль, Г.Гадамер;
- \$B) Спенсер, Сартр, Камю;
- \$C) Маркс, Энгельс, Ленин;
- \$D) Гегель, Кант;
- \$E) Пифагор, Афлотун, Арасту;

@193. Методҳои тарзҳои тадқиқот ва умумимантиқиро муайян созад.

- \$A) Анализ ва синтез, абстраксиякунонӣ, ҳулосабарорӣ, идеализатсия, индуксия;
- \$B) Мушоҳида, эксперимент, формализатсия, методи аксиоматикӣ, дедуксия;
- \$C) Ченкунӣ, муқоиса, тасвир, идеализатсия, анализ ва синтез, абстраксиякунонӣ;
- \$D) Аз абстраксия ба конкрет боло шудан, идеализатсия, методи гипотетикӣ, ҳулосабарорӣ;
- \$E) Мушоҳида методи аксиоматикӣ, муқоиса, анализ ва синтез, дедуксия;

@194. Аҳамияти илмро мутлақ ҳисобида, ҳамчун муқаррароти фалсафию ҷаҳонбинӣ идораи истехсолот, давлат, стандартҳои маориф ва дигар соҳаҳои ҳаётии иҷтимоиро тобеъ ба методологияи илмӣ, прогресси ҷамъиятиро бевосита ба дастовардҳои донишҳои илмӣ алоқаманд дониста, илмро олитарин арзиши фарҳанг баҳогузори карда, таҳти мафҳуми илм пеш аз ҳама табиатшиносиро ҳамчун маҳаки фаъолияти маърифатӣ медонад. Онро нишон диҳед.

- \$A) Сайентизм;
- \$B) Позитивизми амвоҷи аввал;
- \$C) Махизм;
- \$D) Антисциентизм;
- \$E) Фалсафаи таҳлилий;

@195. Татбиқи илм инсонро ба мурвати механизми бузург ва побанди проблемаҳои бавучудовардаи илм аз қабилӣ бӯҳрони экологӣ, хатари фалокатҳои ядрои сохтааст, ки он на ба прогресси этикӣ, балки ба нигилизми (шакокияти) этикӣ оварда мерасонад ва бештаре аз протсессҳои номатлуб (негативӣ) дар ҳаёти инсон ва ҷамъият, маҳсули прогресси илмию техникӣ, паҳншавии ҷаҳонбинии илмӣ-табиатшиносӣ буда, афзудани бегонашавӣ ва бемаъноии ҳаёт низ ба туфайли

ворид сохтани илм ба ҳама соҳаҳои ҳаёт аст. Ин зуҳури махсуси ҷаҳонбинӣ ва ин муқаррароти фалсафию ҷаҳонбиниро маълум созад.

- \$A) Антисайентизм;
- \$B) Сайентизм;
- \$C) Махизм;
- \$D) Герменевтика;
- \$E) Антропология;

@196. Қадоме аз ҷараёнҳои муосири фалсафӣ антисайентизмро муаррифӣ мекунад?

- \$A) Экзистенциализм, фалсафаи ҳаёт, герменевтика, антропологияи фалсафӣ;
- \$B) Махизм, постпозитивизм, антропологияи фалсафӣ, фалсафаи навкантигии немис;
- \$C) Материализми эътидолӣ, фалсафаи ҳаёт, иррационализм, фрейдизм;
- \$D) Марксизм, маркузианӣ, неотомизм, теярдизм, фалсафаи таҳлилӣ;
- \$E) Герменевтика, махизм, структурализм, постмодернизм, феноменология;

@197. Диллемаи (хулосаи ду фикри ба ҳам зид) проблемавии ҷаҳонбинии муосир ва ба таври мутлақ баён шудани афкори сийентистӣ ва антисийентистӣ, аз чӣ шаҳодат медиҳад?

- \$A) Аз мавқеи ҷаҳонбинии илмию техникӣ ва гуманитариро бадеӣ;
- \$B) Аз муборизаи байни материализм ва идеализм;
- \$C) Аз прогрессии илмӣ-техникӣ ва баланд шудани аҳамияти он;
- \$D) Аз харобшавии муҳити зист ва роҳҳои раҳӣ аз он;
- \$E) Аз мавқеи ҷаҳонбинии ҷамъияти то индустриалӣ ва ҷаҳонбинии постиндустриалӣ;

@198. Мувофиқи ин принцип бояд дар заминаи ҳама гуна дониши илмӣ пешниҳодоти протоколие, ки асоси таҷрибавии илмианд, бошанд. Вагарна он ё хулосаи ғайриилмӣ ё псевдоилмӣ (ботилилмӣ) мешаванд. Ва бояд ҳама муқаррароти илм ба далелҳои таҷриба муоиса шавад. Намояндагони марҳилаи сеюми ин ҷараёни муосири фалсафаи Ғарб илмӣ будани донишро мутобиқи ченаки верификатсия (калимаи лотинӣ, маънояш «ҳақиқатгузорӣ» ва «муқоисагузорӣ») муайян месозанд. Онҳоро маълум созад.

- \$A) Неопозитивизм;
- \$B) Прагматизм;
- \$C) Махизм;
- \$D) Постпозитивизм;
- \$E) Постструктурализм;

@199.Принципи верификацияро («ҳақиқатгузорӣ» ва «муқоисагузорӣ») танқид намуда, намояндаи яке аз марҳилаҳои (амвоҷи) позитивизм ба чунин ақида омад, ки бештаре аз муқаррароти назариявии физикаро наметавон ба «пешниҳодоти протоколӣ» ҷамъбаст кард. У нуктаи назареро пешниҳод кард, ки ченаки асосии илмҳои эмпирикӣ-принципи фалсификатсионӣ (аз калимаи латинӣ «ботилсозӣ») бошад, ки мувофиқи он барои низоми илмҳои эмпириӣ имконияти дар таҷриба инкор шуданро фароҳам оварад. Ин намояндаи позитивизм ва марҳилаи ташаккули позитивизмро, ки ӯ муаррифӣ менамояд, пайдо кунед.

\$A) К.Поппер - постпозитивизм;

\$B) Б.Рассел неопозитивизм;

\$C) Витгенштейн неопозитивизм;

\$D) Мах, Авенариус, махизм;

\$E) М.Фуко постструктурализм;

@200. Намояндагони экзистенциализмро номбар кунед?

\$A) М.Хайдегер, Ж.П.Сартр, А.Камю;

\$B) К.Поппер;

\$C) Витгенштейн;

\$D) Шлеймахер;

\$E) Э.Мах, Р.Авенариус, А.Пуанкаре;

@201. Намояндагони антропологияи фалсафиро номабар кунед:

\$A) М.Шелер, А.Лосский, Э.Кассирер, Х.Ортега и Гассет, М.Эллиаде;

\$B) М.Хайдегер, Ж.П.Сартр, А.Камю, К.Поппер;

\$C) К.Поппер, Витгенштейн, Ж.П.Сартр, А.Камю;

\$D) М.Вебер, Ф.Шлеймахер, Ж.П.Сартр;

\$E) Ж.П.Сартр, А.Камю, Гассет, М.Эллиаде;

@202. Раванди таснифоти илм аз ин давра оғоз шудааст:

\$A) дар асрҳои ХУ1-ХУ11;

\$B) дар асри ХVII;

\$C) дар асри ХVIII;

\$D) дар асрҳои ХVIII и ХIX;

\$E) дар ибтидои асри ХХ;

@203. Бидуни ин илм ягон масъалаи илмҳои дақиқ ҳал намешаванд, зеро «Китоби кайҳон бо забони математика офарида шудааст» мегӯяд:

\$A) Г.Галилей;

\$B) Б.Рассел;

\$C) Л.Витгенштейн;

\$D) Т.Кун;

\$E) К.Поппер;

@204.Равияи фалсафие, ки асосаш таҷрибагароии танқидӣ буда мехост илмро аз мафҳумҳои метафизикӣ пок кунад, чунин ном дорад:

\$A) эмпириокритисизм;

\$B) позитивизм;

\$C) неокантизм;

\$D) постпозитивизм;

\$E) неопозитивизм;

@205.Ба масъалаҳои пешбиниҳои иҷтимоӣ машғул буда, эҷодкунандаи он сотсиолог немис О.Флехтхайм (солҳои 40-уми асри XX) мебошад.Ин самти илми муосири Ғарб ба маънои таълимот дар бораи оянда ифода меёбад.Машҳуртарин олимони ва файласуфоне, ки ба проблемаҳои пешгӯию ояндабинӣ машғуланд Г.Парсонс, Е.Ханке, И.Бестужев-Лада, Г.Шахназаров ва дигарон мебошанд.Ин соҳаи илми муосирро ном гиред.

\$A) Футурология;

\$B) Назарияи факторҳо;

\$C) Назарияи стратификасия;

\$D) Эсхатология;

\$E) Назарияи конвергенсия;